

ВОДИЧ ЗА ПАРТИЦИПАЦИЈУ У ПЛАНИРАЊУ УРБАНОГ РАЗВОЈА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ГРАЂЕВИНАРСТВА И УРБАНИЗМА

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Водич за партиципацију у планирању урбаног развоја

Издавач:

AMBERO consulting, представништво Београд, Краља Милана 23, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, GIZ канцеларија у Београду, Брзакова 20, Београд/
Одговорно лице: Харалд Милер, вођа пројекта, AMBERO Београд

Аутори:

Ратка Чолић, Ђорђе Мојовић, Младен Петковић, Наташа Чолић

ПРОГРАМ ЗА УРБАНИ РАЗВОЈ
URBAN DEVELOPMENT PROGRAM

Фотографије/извори:

Ратка Чолић, Бранко Беговић, AMBERO Београд

Лектура:

Мирјана Мајсторовић

Дизајн и припрема публикације:

Ана Раковић

Насловна страна:

Анђела Куч

Штампа и дистрибуција:

САВПО д.о.о, Јована Поповића 59, Стара Пазова

Тираж:

500 примерака

Место и датум публикације:

Београд, мај 2013.

Публикација у оквиру GIZ пројекта

“Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији”

Који спроводи:

Партнер Пројекта:

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

ISBN 978-86-914025-1-8

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
711.4(497.11)(035)

ВОДИЧ ЗА ПАРТИЦИПАЦИЈУ У ПЛАНИРАЊУ УРБАНОГ РАЗВОЈА

ПРЕДГОВОР

Овај водич је публикација GIZ/Ambergo-ICON Пројекта „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“. У великој мери је заснован на искуствима из реализације пројекта, односно примерима из праксе, који су настали као резултат примене нових инструмената планирања током 2011/2012. године.

Истраживање и израду документа су водили Ратка Чолић и Ђорђе Мојовић, уз помоћ Младена Петковића, Наташе Чолић и Ане Раковић из Програма за урбани развој (ПУР). Рад су усмеравали Харалд Милер и Ратка Чолић, а подстицај изради водича и стручну супервизију извела је Бабет Верман.

GIZ/Ambergo-ICON Пројекат посебно се захваљује свима који су учествовали у овом процесу и без чије помоћи не би ни било ове публикације. То су:

- Дарко Петровић, (Дирекција за изградњу општине Деспотовац), Дејан Петровић (Општинска управа Деспотовац);
- Евица Рајић, Иван Благојевић, Мирјана Андрић, Ана Матовић (ECOLOGICA Urbo, Крагујевац);
- Милојка Радојковић, Мина Петровић (Општинска управа Кладово);
- Драгана Бига, Јелена Милићевић (Архиплан, Аранђеловац);
- Мирко Миладиновић, Александра Сретовић, Драгана Бикић, Славиша Чамагић, Горан Вуковић, Александар Симовић, Тијана Аксентијевић - Адамовић, Ненад Нерић (Дирекција за планирање и изградњу, Краљево), Звонко Ковачевић (Градска управа, Краљево);
- Мирјана Ђирић, Драган Јевтовић, Душан Минић, Лазар Мандић, Наташа Ивановић (Дирекција за урбанизам, Крагујевац), Небојша Васиљевић, Бојана Дивац, Саша Миленић, Славица Савелић, Нада Милићевић, Славица Ђорђевић, Саша Милићевић, Дејан Дачовић, Александар Милојевић, Владо Вучковић, Томислав Вукадиновић, Наташа Пешић - Радосављевић, Ђорђе Ђелић, Снежана Милосављевић, Јован Павловић - Бојацић, Љиљана Тирнанић, Марија Станојевић, Александар Бељаковић, Зоран Јовановић, Предраг Пантић, Радосав Вуловић, Славољуб Стојковић (Градска управа и установе Крагујевца);
- Весна Цепењор, Мирјана Цакић - Младеновић (Општинска управа Мајданпек), Весна Вандић (Туристичка организација општине Мајданпек);
- Марија Јовин, Сениша Темерински (Архи Арт, Београд);
- Дејан Филиповић, Славољуб Драгићевић (Географски факултет, Београд);

- Ненад Крчум, Владислава Живановић - Ристовић (Дирекција за изградњу, урбанизам и грађевинско земљиште, Смедерево), Ненад Крстић, Катарина Коџас - Јовановић (Градска управа Смедерево);
- Светлана Јевђовић - Матић, Даница Радојичић, Зорица Обрадовић, Невенка Петровић, Мила Арсовић, Ружа Пенезић, Љиљана Глишић - Јевђовић, Ана Миливојевић, Наташа Миловић - Стефановић, Видан Јанковић, Јелица Пашић - Јовановић, Ивана Радовић, Светлана Дракул (Градска управа Ужице);
- Зоран Радосављевић, Божана Лукић (Министарство грађевинарства и урбанизма);
- Клара Даниловић (Стална конференција градова и општина Србије);
- колеге из немачких фирми које су пружале техничку помоћ на пројектима: Ина Церхе, Армин Буш, Мартина Клајнвехтер (Complan, Потсдам), Јорг Шацман (ASTOC, Келн), Хајнер Хас (DMC-Consult, Хановер), Силке Клајн (PHF, Берлин);
- фацилитатори партиципативних дешавања: Ратка Чолић (руководилац пројекта), Виктор Вељовић (национални консултант), Наташа Чолић и Младен Петковић (ПУР, Београд);
- учесници у интервјуима који су рађени за потребе израде водича: Драгана Бига, Ненад Крчум, Светлана Јевђовић - Матић, Драган Јевтовић, Милица Јоксић, Мирко Миладиновић, Ана Миливојевић, Јелица Пашић - Јовановић, Дарко Петровић, Евица Рајић, Сениша Темерински;
- преводиоци: Александра Живковић и Снежана Гвозденац, и
- техничка подршка организацији радионица: Наташа Растодер, Катарина Ђорђевић и Ненад Поповић (Ambero consulting Београд).

О ВОДИЧУ

Милан Миљевић,

државни секретар, Министарство грађевинарства и урбанизма
Републике Србије

Савремено планирање урбаног развоја у Србији мора да одговори на више захтева – захтев за хармонизацију са европским стандардима на пољу планирања одрживог развоја и демократизације друштва, усклађивање са новим условима тржишног привређивања, као и са посебним условима контекста у коме се одвијају промене, где је потребно разумети преовлађујућу политичку културу, прилагодити се институционалном оквиру, адаптирати ограничењима ресурса локалног развоја, изборити се са интересима и традицијом.

Урбанистичко законодавство Србије увек је било препознатљиво и по начину на који је третирана партиципација у планирању кроз установљене инструменте, процедуре и механизме. Ове процедуре се првенствено односе на формално-правни поступак, условљен правном природом плана, при чему је партиципација примарно у функцији правне сигурности учесника планског процеса.

Значајан ресурс за развој професије представљају примери из праксе или демонстрациони пројекти, у којима је локални контекст приоритет у изради смерница урбаног развоја, примене партиципације, начина коришћења земљишта и сл. Кроз примере савремене међународне праксе, који су тестирани током 2011-2012. године у оквиру пројекта „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“ (у Деспотовцу, Кладову, Краљеву, Крагујевцу, Мајданпеку, Смедереву и Ужицу), партиципација грађана и укључивање стејхолдера су примењени тако да се постигну значајнији ефекти планирања и извесније спровођење планова, да се обезбеди друштвени легитимитет и боље усклађивање одлука.

Преко Водича су приказани искораци, а указано је и на могућности за унапређење постојећих процедура увођењем ране партиципације. У питању су новине, које могу да допринесу унапређењу нормативног оквира урбанистичког законодавства у Србији.

Хајнц Вилхелм,

Амбасадор Савезне Републике Немачке у Србији

Савезна Република Немачка већ дуже од десет година подржава Србију у процесу њеног приближавања Европској унији. Тежишта сарадње су на унапређењу јавне инфраструктуре, промоцији одрживог развоја економије, модерног грађанског друштва и ефикасне администрације.

Демократски принципи као што су транспарентност и партиципација грађанки и грађана играју важну улогу у процесу обликовања политика. Из искустава са пројектима инфраструктуре и урбаног развоја у Немачкој, али и у Европи, научили смо да је рано укључивање јавности у процес планирања и сагледавање различитих интереса у склопу транспарентног процеса одлучивања пресудно за ниво друштвене прихваћености ових пројеката и планова. Укључивање јавности већ одавно представља кључни елемент савременог формулисања политика. Управо из тог разлога Европска унија је 2013. годину прогласила „Европском годином грађанки и грађана“ и упутила им позив да артикулишу своје захтеве, да се укључе у процесе одлучивања и да потраже и испробају нове видове грађанске партиципације.

Увођење нових поступака партиципације у планирању урбаног развоја представља важан задатак пројекта немачко-српске сарадње за „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“ који спроводи Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). Водич који је пред вама, настао у склопу пројекта, документује поступке партиципације грађана који су у оквиру пилот пројеката тестирани у различитим градовима у Србији и резимира њихове резултате. Искуства из пилот пројеката показују да рано укључивање грађана, али и јавних и приватних институција, резултира позитивним импулсима, у које спада и ефикасније решавање конфликта у процесу планирања, унапређење квалитета планирања, идентификација грађана са својим уређеним окружењем, као и јачање поверења локалног становништва у доношење политичких одлука.

Водич приказује спектар различитих форми партиципације у области урбаног развоја и намењен је доносиоцима одлука, урбанистима/ планерима, али и грађанима на које има директан утицај интервенција предвиђена планом. Он садржи велики број идеја и савета за интензивније укључивање грађанки и грађана у процес планирања урбаног развоја на локалном нивоу. Моја је жеља да велики број ових заједнички, у Србији развијених приступа пронађе широку примену у пракси.

др Бабет Верман,

Међународни стручњак за управљање земљиштем

Планирање урбаног развоја, када га воде стручњаци, углавном даје добре резултате. Уколико су у процес укључени и грађани и остали стејкхолдери, планирање обухвата и њихове потребе и приоритете. Без обзира на искуство и знање, стручњак никада не може сам да има онакав увид какав имају они који живе и раде на одређеном подручју и који могу значајно да допринесу процесу планирања. Партиципација грађана и укључивање стејкхолдера зато унапређују квалитет планирања урбаног развоја.

Овај водич упућује читаоца да сагледа партиципацију као саставни део праксе планирања и пружа потребна објашњења и смернице у том правцу. Указујући на три различита нивоа партиципације - информисање, консултације и активну партиципацију, представљене су различите технике партиципације. Све су оне претходно прилагођене локалном контексту и тестиране на примерима планирања урбаног развоја у Србији. Такође, овај водич усмерава и како укључити различите технике партиципације у постојећу, формалну процедуру планирања. У студијама случаја, представљеним у последњем поглављу, једноставни и јасни дијаграми приказују примену техника партиципације у односу на кораке процеса планирања.

Читајући водич, брзо постаје јасно да, иако партиципација грађана и осталих стејкхолдера захтева додатне трошкове и време на почетку процеса планирања, значајни ресурси могу бити сачувани у реализацији плана. Пре свега, зато што је такав план знатно спроводљивији у односу на планове који су припремљени без важних инпута добијених од оних који најбоље знају шта је потребно – грађана и стејкхолдера.

др Марија Маруна

**Доцент на Департману за урбанизам Архитектонског факултета
Универзитета у Београду**

Планирање урбаног развоја у Србији налази се на прекретници. Свакодневно искуство из урбанистичке праксе показује да се традиционално планирање тешко сналази у транзиционим околностима. Наиме, демократске промене и тржишна економија створиле су нови развојни оквир који захтева потпуно нов систем вредности и начин размишљања. То се, пре свега, односи на промену начина одлучивања, односно делегирање права и одговорности за донете одлуке.

За просторни развој је од суштинске важности начин доношења одлука и успостављања консензуса о политикама развоја. Нов модел одлучивања захтева успостављање равнотеже међу различитим интересима и балансирање између моћи заинтересованих страна. Ове чињенице условљавају прилагођавање процеса планирања потребама креирања арене за договор и успостављања консензуса о политикама развоја. У таквим околностима, струка мора да промени улогу од арбитражне ка посредничкој и контролној и усвоји принцип партиципативности у планирању урбаног развоја.

За професионалце у Србији, махом едуковане у оквиру социјалистичког друштва и на инжењерској традицији, то представља нарочит изазов. Свест о важности сагледавања друштвено-економског аспекта просторног развоја и потребе за укључивањем стварних друштвених актера у процес планирања споро се развија. Стога овај водич представља изузетно драгоцен материјал који сведочи о успешном искуству примене техника партиципације у урбанистичком планирању у Србији. Његову посебну вредност представља утемељеност принципа партиципативног планирања у стварну урбанистичку праксу и њихова прилагођеност систему планирања у Србији.

Ђорђе Станичић,

генерални секретар Сталне конференције градова и општина

Урбанистичко и просторно планирање је традиционална изворна надлежност локалне самоуправе у Србији, а спроводи је велики број локалних стручњака са дугогодишњим искуством у пракси. Па ипак, недостатак броја и недовољан квалитет урбанистичких планова често се наводе као неке од препрека локалном економском развоју. Планови се неретко оцењују као недовољно флексибилни и као неадекватна подлога за пружање одговора на захтеве комерцијалног сектора.

У промењеним условима тржишне привреде и приватног власништва на земљишту, процес припреме планова, чини се, још више се усложњава, а на њихово усвајање се чека још дуже. Урбанистичким плановима често недостаје додир са стварношћу и они не одсликавају стварне потребе корисника простора.

Увођење техника партиципације у процес планирања један је од начина којим се долази до побољшања квалитета планова на локалном нивоу. Преко укључивања јавности, заинтересованих страна и грађана, процесу планирања додајемо легитимитет, проверавамо спроводљивост решења у пракси и искључујемо потенцијалне конфликте у простору у најранијој фази. На овај начин, планови постају ближи будућим корисницима, док планери излазе из улоге техничара и инжењера и постају „фацилитатори“ процеса – преговарачи чији је задатак да преведу потребе грађана на језик „струкe“.

Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина у Србији, преко свог ангажмана и посебно преко рада ресорног Одбора за урбанизам и становање, залаже се за подизање квалитета локалног планирања, као инструмента за ефикасније и одрживо управљање ресурсима на локалном нивоу. Сматрамо да ће и овај Водич пружити допринос том заједничком циљу.

Увод

Партиципација има дуг стаж примене у планирању у Србији – традиционално је у пракси урбанистичког планирања још од 70-их година прошлог века. У последњој деценији примењује се на пољу стратешког и акционог планирања и израде политика у различитим секторима развоја – локалног одрживог развоја, економског развоја, заштите животне средине, становања, социјалне заштите, развоја туризма и др.

Ипак, данашњу праксу планирања карактерише скептицизам професионалних елита и администрације у односу на партиципативно планирање. На партиципацију се гледа као на реликт претходног времена самоуправног планирања, у коме су планери имали већу моћ, а тиме и већу ефикасност. На тој линији су и измене прописа у последњој деценији, које су ишле у правцу скраћивања процедуре планирања и умањивања значаја партиципације, управо зато да би се убрзао поступак издавања дозвола за изградњу и тако подстакле инвестиције.

Партиципација у планирању најчешће се препознаје кроз посебне технике које се примењују у информисању, консултацијама и укључивању грађана, као што су – оглашавање, јавни увид, стручна расправа, презентације, достављање примедба на нацрт плана и др. Поред тога, постоји и одређени ниво сарадње између релевантних институција које учествују у процесу, као и договарање са инвеститорима у процесу израде плана.

Иако се партиципација сагледава као један од кључних елемената одлучивања на пољу јавних политика, потенцијали њене примене у пракси углавном нису познати, па ни у урбанистичком планирању. Намера овог водича је да укаже на могућности већег укључивања партиципације, како би се унапредио квалитет планирања добијањем реалнијих и спроводљивијих планова и постизањем значајнијег друштвеног легитимитета планирања.

Овај водич се заснива на „живим“ примерима техника партиципације, које су примењене током реализације GIZ/Ambro-ICON Пројекта „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“ током 2011/12. године. Задатак овог пројекта био је провера и увођење нових инструмената планирања, примерених тржишним условима.

Примери из праксе, изјаве учесника – колега урбаниста, просторних планера и еколога, који су учествовали у овим процесима, указују да непостојање формалног оквира не представља сметњу за увођење партиципације. Постигнути резултати охрабрују, указујући на то да је и у постојећим условима могуће унапредити квалитет планова и обезбедити демократизацију процеса планирања.

САДРЖАЈ

3	ПРЕДГОВОР
5	О ВОДИЧУ
11	УВОД
15	ШТА ЈЕ ПАРТИЦИПАЦИЈА?
16	Дефиниција
16	Зашто примењивати партиципацију?
17	Поље примене
17	Предности
17	Недостаци
18	Учесници
18	Анализа стејкхолдера
19	Формална и неформална партиципација
20	КАКО КОНЦИПИРАТИ ПАРТИЦИПАЦИЈУ У ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊА?
22	Нивои партиципације
27	ТЕХНИКЕ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ
67	СЦЕНАРИЈИ
85	ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА
87	РЕЧНИК ПОЈМОВА

ШТА ЈЕ ПАРТИ ЦИПА ЦИЈА

Постоји општа сагласност да је партиципација процес којим се усмерава доношење одлука, и чији је првенствени допринос да се о проблемима дискутује. За неке је партиципација сасвим практично искуство добијања информација од грађана о одређеним темама и ширење „осећаја власништва“. За друге је главни циљ партиципације развијање капацитета и јачање позиције, ширење видика, успостављање бољих друштвених веза, јачање осећаја личне моћи. Трећи, опет, не размишљају о партиципацији као демократском процесу, већ је једноставно користе као начин за ефикасну разраду и реализацију пројеката. И на крају, има и оних који сматрају да је цео процес искључиво политички и да директно утиче на промене односа моћи и одлучивања.

ДЕФИНИЦИЈА

Партиципација је право на учешће у управљању заједницом¹, процес којим се омогућава учешће, утицај и контрола доношења одлука, али и учење о томе како саслушати, препознати и прихватати другачија мишљења, осећања, вредности и знања. Напослетку, то је пре скуп принципа него идеологија, више питање етике него модел².

Партиципативни приступ подразумева укључивање различитих актера тако да се њихови ставови, мишљења и проблеми, сагледају и уврсте у процес планирања. Процес планирања углавном садржи две компоненте:

- партиципацију грађана, која подразумева двосмерно информисање, и
- укључивање стејкхолдера, које је усмерено на доношење одлука и спровођење плана.

Партиципација се подразумева у свим корацима – од иницијалне визије развоја до праћења и вредновања реализације плана. Увођење различитих виђења могуће је обезбедити на више начина – од достављања предлога до позивања заинтересованих актера да контролишу процес одлучивања.

ЗАШТО ПРИМЕЊИВАТИ ПАРТИЦИПАЦИЈУ?

Партиципација грађана доприноси стварању активног грађанства, утиче на развијање способности и друштвене свести, доприноси успостављању нових односа и измештању моћи и ресурса у управљању локалним и урбаним развојем. Укључивање стејкхолдера омогућава препознавање интереса и утицаја, отвара могућност за правовремено решавање конфликта и доприноси реалнијем и ефективнијем планирању.

Уколико није јасно са којим циљем се користи, изван је неуспех партиципације. Различита поља примене имају и различите „замајце“.

Четири кључна циља партиципативног деловања у јавним политикама су:

- управљање, тј. јачање демократског легитимитета, одговорности и подстицање активног грађанства;
- социјална инклузија и друштвена правда – грађење односа, социјални капитал, једнакост, оснаживање;
- унапређење квалитета јавних услуга, које одговарају реалним потребама и одражавају вредности локалне заједнице;
- развијање капацитета и сазнање – за појединце и институције, као основа за будући развој локалне заједнице³.

1 Припада групи политичких, људских права, у најужем смислу, којима се грађанима зајемчује стварни утицај на вођење јавних послова (члан 25. став 1. Пакта о грађанским и политичким правима, UN, 1966).

2 Healey, P. (1997).

3 Involve (2005).

ПОЉЕ ПРИМЕНЕ

Партиципација се користи у: планирању урбаног / просторног развоја, планирању локалног одрживог развоја, планирању саобраћаја, управљању отпадом и водама, развоју туризма, управљању организацијама и предузећима, раду са локалним заједницама (социјални конфликти, интеграција и др.), планирању регионалног развоја, планирању социјалног развоја, развоју и заштити културног наслеђа и природних добара и предела, урбанистичком и архитектонском дизајну и намени јавних простора, обнови стамбеног фонда, унапређењу услова становања, и др. Процес партиципације може да буде делотворан на нивоу политика, стратегија, прописа, планова, програма и конкретних пројеката.

ПРЕДНОСТИ

Основни принципи партиципације указују на њене предности: разноликост укључених актера, непристрасност, једнакост, отвореност и транспарентност, одговорност, стицање поверења, ефикасност и ефективност. Предности су вишеструке – од редистрибуције власти и моћи, до успостављања механизма за препознавање и усмеравање интереса, превазилажење конфликта и обезбеђење спровођења одлука.

НЕДОСТАЦИ

Партиципативни приступ захтева значајне ресурсе – финансијска средства, обучене кадрове, време, знање и институционалне аранжмане. Процес партиципације има мало шансе за успех уколико:

- актери имају отпор, јер постоји страх да ће бити изманипулисани или сматрају да ће своје интересе боље остварити на други начин;
- политичари и представници управе брину да ће им бити ограничена и угрожена моћ одлучивања, па не подржавају процес;
- нема места за деловање јер су главне одлуке већ донете;
- није могуће обезбедити хетерогеност друштвених група и укључивање оних који се иначе не укључују у процесе одлучивања.

У случају потребе за усаглашавањем конфликтних интереса, партиципација може продужити трајање процеса планирања.

УЧЕСНИЦИ

Док се под партиципацијом традиционално подразумевало укључивање свих заинтересованих и посебно оних који се иначе не укључују у процес одлучивања, новија сагледавања партиципативног приступа усмеравају се на релевантне актере, стејкхолдере.

Дефинисање карактеристика и улоге актера у партиципативном процесу засновано је на **анализи стејкхолдера** (према интересу и утицају) и формирању „листе стејкхолдера“.

Уобичајено се међу стејкхолдерима разликују следеће групе: управа/политичари, стручњаци/урбанисти и планери, инвеститори, различите интересне групе и јавност (грађани организовани у групама или појединачно)⁴. Тако се укључују сви на које промене могу да утичу позитивно или негативно, директно или индиректно. Анализа учесника, чија је сврха идентификација свих актера који би били укључени у процес, користи се, и у прелиминарној фази партиципативног процеса, и у току имплементације.

АНАЛИЗА СТЕЈКХОЛДЕРА⁵

Корак 1. Одређивање интересних група, институција, организација, појединаца, представника управе, који су заинтересовани или одговорни на било који начин за план или пројекат, лоцирани у окружењу, имају утицајну позицију или могу бити погођени његовом реализацијом;

Корак 2. Груписање према типу – појединци, организације, управа и др.;

⁴ Healey P. (2001).

⁵ GTZ (1997).

Корак 3. Детаљни преглед – врши се селекција најзначајнијих, оних од којих се очекује највећи утицај и допринос и који се не могу изоставити; најповољније је да се дефинишу три категорије – активни учесници, они који имају корист и они на које утиче план или пројекат;

Корак 4. Постављање приоритета – одлука о томе чији интереси и гледишта треба да имају приоритет у дефинисању проблема, којим групама је потребна екстерна помоћ, које би интересне групе требало подржати како би се обезбедио позитиван учинак и на који начин их сагледати, који ће се конфликти појавити подржавањем интересних група, које мере је могуће предузети како би се избегли овакви сукоби и, на крају најважније, како ће план или пројекат утицати на групу.

ФОРМАЛНА И НЕФОРМАЛНА ПАРТИЦИПАЦИЈА

Формалну партиципацију представљају технике учешћа јавности, изричито предвиђене прописима, било да се односе непосредно на планирање и уређење простора и насеља, било да се тиме остварују људска права, која је могуће применити. То могу да буду: право на информацију; право на слободу изражавања; право на слободу говора; право на удруживање; право на подношење представки; право на покретање поступка пред судом; право на учешће јавности у одлучивању на локалном, републичком, националном нивоу; право на развој; право на здраву животну околину, итд.

Формални процедурални захтеви за учешће доприносе обезбеђењу одговорности и јавности процеса, помажу да се чувају интереси појединих група, али и да се успостави баланс између права учесника да директно партиципирају и потребе власти да обезбеди постављање ефикасног планског оквира.

Неформална партиципација није прописана законом и она доприноси друштвеном легитимитету одлука, подстицај је бољем управљању урбаним развојем и подизању квалитета живота. Има знатно шири дијапазон техника у односу на формалну партиципацију и пружа већу флексибилност и слободу у арбитражу. Користи се током целокупног процеса планирања - на почетку за дефинисање актера, у фазама дефинисања проблема, формулације циљева, преиспитивања и вредновања планских решења и за договор око имплементације плана. Пример представљају стратешки и акциони планови, који по правилу подразумевају неформалну партиципацију.

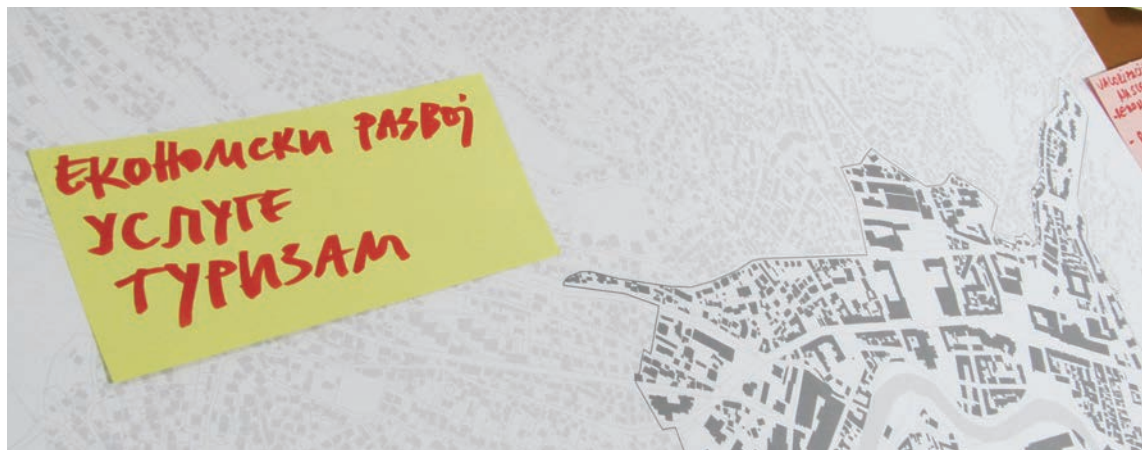
КАКО КОНЦИПИРАТИ ПАРТИЦИПАЦИЈУ У ПРОЦЕСУ ПЛАНИРАЊА

Потребно је имати јасну слику шта се у неком процесу жели постићи партиципацијом. Свака ситуација је јединствена, са посебним обележјима проблематике, људи, историје, локације, структуре организација и институција које учествују, система одлучивања, и др. Кључни фактори партиципације су: сврха, контекст, процес и резултат⁶.

Сврха партиципације је да се постигне одређени ефекат. То може да буде: легитимитет одлучивања, укључивање и учешће у раду, разумевање проблематике и стварање нових идеја, умрежавање и размена идеја и искустава, информисање, достизање неког од општих циљева партиципације (управљање, социјална кохезија, друштвена правда, унапређење квалитета услуга, развијање капацитета и сазнање).

Разумевање контекста је значајно како би се: обезбедиле релације са текућим важним активностима, одговорило на потребе актера, ослонило на претходна искуства, избегла дуплирања, и постигао брз и одговарајући напредак. Фактори који утичу на успешност процеса партиципације су начин доношења одлука и начин на који је партиципација претходно спровођена.

⁶ Involve (2005).

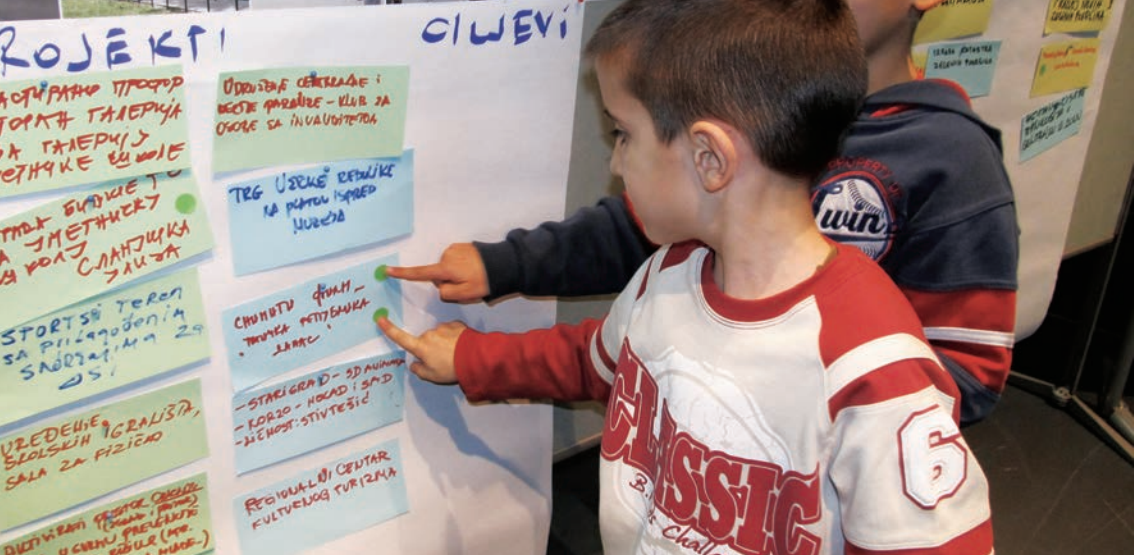

ФОТО: АМБЕРО

Креирање партиципативног процеса је сагледавање начина на који ће се остварити циљ, и које технике ће се применити и када. Процес треба увек да је усаглашен са сврхом и контекстом, што укључује и начин доношења одлука. На избор појединачних техника утичу природа и фаза процеса планирања.

Видљиви резултати процеса (*outputs*) као што су нове информације, извештаји, састанци, радионице са различитим групама, постери, изложбе, презентације, интервјуи или нови резултати истраживања, корисни су, али не доприносе у целини сврси партиципације.

Постизање укупних резултата (*outcomes*) доказ је да процес постиже утицај. То могу да буду: унапређени односи (лични, радни), шири оквир одговорности, договор око сврхе плана, препознавање проблематике, генерисање нових идеја, нова партнерства, смањивање конфликта, креирање социјалног капитала, унапређење услуга, промена политика, уштеде у новцу, развијање капацитета, сазнање, нове иницијативе, промене понашања...

Делотворност поједине технике партиципације директно зависи од квалитета припреме која претходи њеној реализацији. То се првенствено односи на сагледавање начина коришћења резултата интеракције (видљивих резултата и ширих утицаја) и одређивање односа постављања иницијативе и процеса одлучивања и система, као што је локална управа.

НИВОИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ

Нивои партиципације се разликују, од пасивне – пријема информација, преко консултација (као што је јавни увид) – до интерактивне партиципације (радионице, преговарање, медијација, и др.). Различити нивои партиципације⁷ примерени су и различитим фазама процеса планирања – од уводне анализе стања, препознавања проблема и предлога интервенције, преко одлучивања, усвајања и праћења реализације.

Новијег датума је „спектар нивоа“, који је развила међународна асоцијација за партиципацију јавности⁸. Различити нивои приказују информисање, консултације и активну партиципацију, која се заснива на сарадњи и дијалогу у којем су активно ангажовани грађани, стејкхолдери, стручњаци и политичари. Слични овоме су и модели укључивања⁹, који се примењују у међународној пракси партиципативног планирања.

Али, шта су циљеви партиципације на различитим нивоима?

Информисањем се обезбеђује добијање објективне и избалансиране информације како би се разумели проблеми, алтернативе, предности и/или могућности.

Циљ консултација је да се добије повратна информација преко директног рада са актерима, како би се обезбедило разумевање и сагледавање виђења и аспирација.

Колаборацијом или сарадњом постиже се партнерство у сваком од аспеката одлучивања, укључујући развијање алтернатива и идентификацију жељених решења.

Избору одговарајућег нивоа партиципације треба посветити дужну пажњу, јер он одређује и избор учесника, теме и питања која ће се разматрати, али и постављање циљева партиципације.

Сваки од нивоа партиципације прикладан је за одређену ситуацију у којој се жели постићи одговарајући резултат. Квалитетнији резултати добијају се применом техника различитих нивоа партиципације.

⁷ Један од најпознатијих примера дефинисања нивоа укључивања (у смислу до којег нивоа се моћ прослеђује учесницима) је лествица партиципације Шери Арнштајн (Sherry Arnstein, 1969). Нивое чине манипулација, терапија, усаглашавање, информисање, консултације, партнерство, делегирана моћ и грађанска контрола.

⁸ IAP2 (2004).

⁹ OECD (2001).

Листа техника представљених у водичу и различити нивои партиципације које свака од њих обезбеђује

Технике	И	К	АП	Стр.
1.1 Оглашавање	✓	✓		28
1.2 Штампани промотивни материјал	✓			30
1.3 Интернет оглашавање	✓			32
1.4 Изложбени пано	✓	✓		34
1.5 Конференција	✓	✓		36
1.6 Инфо-пункт	✓	✓		38
2.1 Дискусиона група	✓	✓		40
2.2 Упитник	✓	✓		42
2.3 Интернет консултације	✓	✓		44
2.4 Каталог избора	✓	✓	✓	46
2.5 Јавни увид	✓	✓		48
3.1 Радионица	✓		✓	50
3.2 Дизајн радионица	✓	✓	✓	52
3.3 „World Cafe“	✓	✓	✓	54
3.4 Дефинисање визије	✓	✓	✓	56
3.5 Конкурс - прикупљање идеја	✓		✓	58
3.6 Округли сто	✓		✓	60
3.7 „Изговори гласно“		✓	✓	62
4.0 Технике повратног информисања	✓	✓		64

ЛЕГЕНДА

И

Информисање

К

Консултације

АП

Активна партиципација

Информисање

Под информисањем се подразумева једносмерни проток информација од управе и њених институција¹⁰ ка грађанима и осталим заинтересованим актерима. Поред уобичајених начина путем медија – телевизије, радија, дневних и службених новина – користе се и телефонски позиви, инфо-пунктови, конференције, публикације или саопштења на интернет страницама.

Квалитетно, делотворно информисање је основа сваког партиципативног процеса. Оно омогућава да се актери упознају са планираним активностима, као и да разумеју сопствену улогу у датом процесу. Информисање обезбеђује и добру обавештеност и умреженост укључених институција.

У процесу планирања, информисање постаје уобичајени, саставни део партиципације, а не засебна активност.

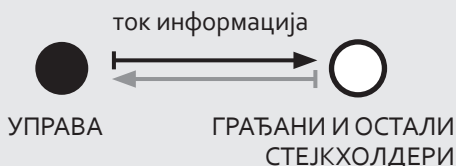
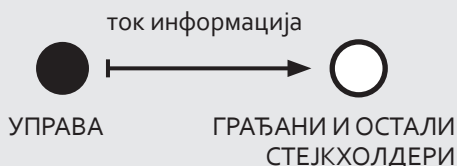
¹⁰ Партиципација грађана и укључивање стејкхолдера у процес планирања најчешће је иницијатива управе и јавног сектора, али исто тако може да буде и иницијатива комерцијалног или цивилног сектора.

Консултације

Консултације представљају двосмеран вид комуникације којом се траже и прикупљају мишљења о текућим иницијативама и активностима. Односе се на теме и питања која могу бити општег карактера или врло конкретна, у зависности од ситуације и постављених циљева.

Технике консултација примењују се када је потребно утврдити мере спровођења, када се тражи најприкладнији приступ решавању конкретног проблема или када је потребно проверити предложена или већ примењена решења. Користе се у различитим фазама планирања и спровођења одлука, политика, програма и пројеката, често истовремено са информисањем и активном партиципацијом.

Изузетно је важно да сви учесници у процесу разумеју како ће добијена обавештења и коментари бити сагледани и даље примењени, односно да буду благовремено обавештени о утицају консултација на исход одређене активности.

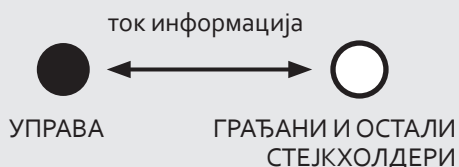
Активна партиципација

До активне партиципације долази када доносиоци одлука препознају интерес да са грађанима и осталим стејкхолдерима заједнички раде на проналажењу решења у процесу планирања или реализације иницијатива од јавног значаја.

Технике активне партиципације (радионице, округли столови, ...) омогућавају свим учесницима да на креативан начин испоље своје знање и искуство, односно изложе сопствено виђење ситуације у тражењу решења. Истовремено, учесници развијају осећај личне одговорности за усвојена решења и њихово спровођење.

Доношење коначне одлуке ипак је на управи, али, у неким случајевима, то може бити и заједнички чин свих заинтересованих страна.

Примена техника активне партиципације често захтева претходно темељно информисање учесника како би они били у могућности да пруже свој пуни допринос. И они који воде партиципативни процес (управа, урбанистичка предузећа и др.) треба да поседују одговарајућа знања и вештине, па се за вођење комплекснијих партиципативних дешавања најчешће ангажују фасилитатори.

Повратно информисање

Повратно информисање је важан елемент партиципативног процеса и може да буде меродаван показатељ његове успешности. Оно омогућава учесницима увид у начин на који су њихове примедбе и сугестије представљене и прихваћене.

Без овог закључног дела партиципације, грађани и остали стејкхолдери могли би да претпоставе да су њихова мишљења само привидно уважена, што би у највећем броју случајева произвело незадовољство и отпор према сличним иницијативама у будућности. Такође, повратно информисање утиче на стварање поверења и узајамног уважавања. Зато је значајно редовно обавештавање од самог почетка партиципативног процеса и, посебно - по окончању сваке активности консултација и активне партиципације.

1549 41 123
JULY 17
JULY 17

WEEK 1
WEEK 2
WEEK 3

VIŠE PROSJEKA SA
DEGU
- VREĐEHA IERAH
- IERAHONIGE

ITAKIWA
AMWOSAT
MAY
MAY

MAS 1912
MAY 1912

ТЕХНИКЕ ПАРТИ ЦИПА ЦИЈЕ

Све технике партиципације изложене у овом водичу примењене су у оквиру Пројекта „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“ током 2011/12. године, реализованог у 7 градова и општина. Оне обухватају спектар техника од информисања и консултација до активне партиципације, а примерене су локалним условима и потребама. Поред грађана, у процесу планирања учествовали су и остали стејкхолдери, што се може тумачити и као поступно прилагођавање планирању у тржишним условима.

Посебну новину у пракси, у Србији, представљају примери примене нових техника партиципације грађана, укључивања стејкхолдера у раним фазама процеса урбанистичког планирања и примери партиципације током целокупног процеса стратешког планирања урбаног развоја.

1.1

Оглашавање

Оглашавање представља припрему информација и њихово представљање путем штампаних и електронских медија. Техника може да се користи за обавештавање мањих, карактеристичних циљних група или ширег грађанства. У питању је делотворан и брз начин да се скрене или одржи пажња у односу на неки пројекат, план или иницијативу.

Учесници. Оглашавање је једносмерни вид комуникације, најчешће од институција ка појединим групама, становницима одређене територије или представницима локалне заједнице.

Поступак. Почиње препознавањем циљне групе којој треба доставити одређена обавештења (објављивање одлуке о приступању изради или усвајању плана, позив на јавни увид, објава неког званичног извештаја, итд.). Затим се бира средство информисања. Обавештење треба да буде садржајно, кратко и јасно.

У Србији је оглашавање обавезно када су у питању плански документи – одлука о изради плана обавезно се објављује у службеном гласилу јединице локалне самоуправе.

Ресурси. У зависности од природе, величине и локације циљне групе, сврхе оглашавања и расположивог буџета, бира се неко од поменутих средстава - новине, службено гласило, телевизија, интернет. Информације могу да се представе у виду штампаног материјала, новинских или електронских огласа и медијских најава. У ресурсе треба урачунати и време потребно за израду прилога, трошкове штампе и оглашавања.

Обавештавање стејкхолдера. Осим за комуникацију са широм јавношћу, оглашавање подразумева и упознавање релевантних стејкхолдера са одлукама, дешавањима, плановима и резултатима, те позиве на састанке и радионице. У ту сврху шаљу се дописи, извештаји, е-маил поруке и објављују информације у стручним и службеним гласилима.

ФОТО: АМБЕРО

Деспотовац – саопштење за медије

У поступку израде Плана детаљне регулације за ново стамбено насеље, у фази концепта плана, организована је радионица под називом „Каталог избора“, која је одржана 28. септембра 2012. год. Каталог избора су чинили предлози за уређење и изградњу новог стамбеног насеља. Локална телевизијска станица испратила је свечано отварање, а током трајања радионице, изјаве за медије су дали бројни локални званичници и стручњаци.

Крагујевац – „Службени лист“

У „Службеном листу“ града Крагујевца од 16. септембра 2011. године објављена је Одлука о приступању изради Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца.

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ Града Крагујевца

Број 21 - Страна 2 Службени лист града Крагујевца 16. септембар 2011. године.

Скупштина града Крагујевца на основу члана 11. Одлуке о Градском већу (2208, 1509 и 1411) у вези са чланом 50, став 4. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије“ број 129/07) и чланом 41. Статута града Крагујевца („Службени лист града Крагујевца“ број 1808, 1809 и 1109) на седници одржаној дана 16.09.2011. године, констатовала и донела је

Скупштина града Крагујевца, на основу члана 20, тачка 9, у вези члана 66, став 3. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Србије“ број 129/07), члана 16, тачка 9, и члана 22, тачка 52. Статута града Крагујевца („Службени лист града Крагујевца“, бр. 1808, 1099 и 1013), члана 120, став 2. Посебног Акта Скупштине града („Службени лист града Крагујевца“, бр. 1808) и Меморандума о разумевању од 03.11.2010. године, на седници од 16.09.2011. године, донела је

О Д Л У К У

I. др Срђан Матовић, престаје функцију члана Градског већа за област животне средине, одржан развој и сарадња са удружењима, због недодивљива оставиња.

II. др Срђан Матовић остаје на дужности и врши текуће послове, до избора новог члана Градског већа, односно до престанка мандата Градског већа.

III. Први до осаме вршена дужности и послова из поглавља II ове одлуке, као и дан престанка вршена дужности и текућих послова утврдиће се посебним актом Административног избора.

IV. Ову Одлуку објавити у “Службеном листу града Крагујевца”

Скупштина града Крагујевца
Број: 112-467/11-1
Датум: 16.09.2011. године
Крагујевац

ПРЕДСЕДНИК:
Саша Миленић, с.р.

ОДЛУКУ

о приступању изради
Стратегије интегралног урбаног развоја
централног градског подручја Крагујевца

Члан 1.

Град Крагујевац приступа процесу израде Стратегије интегралног урбаног развоја централног градског подручја Крагујевца.

Члан 2.

План Стратегијом интегралног урбаног развоја централног градског подручја Крагујевца (у даљем тексту: Стратегија) подносила се стручној анализи урбаног развоја, у складу са принамањима Ларинине описе Европе у уније (2007).

Члан 3.

Циљ израде Стратегије је дефинисање визије одржаног урбаног развоја централног градског подручја, подстицање боље пазуре грађевинаског земљишта, унапређење постојеће комуналне и социјалне инфраструктуре, кроз примену, интеграцијом и преслобањем постојећим коришћењем и заустављених површина.

Члан 4.

Крој првих приоритета Стратегије промоција се интегрални партиципациви приступ планирању урбаног развоја, подстицање сарадња и размена информација, укључивање и координација јавног, комерцијалног и приватног сектора у процесу одлучивања, и партнерство међу институцијама.

Предности

Контрола над садржајем информација у оптицају. Ефикасан начин да се допре до шире популације или да се информише одређена циљна група. Информације могу бити подржане одговарајућим графичким прилозима – цртежима, картама, фотографијама, итд.

Недостаци

Техника је обично ограничена на кратка саопштења. Не доприноси успостављању повратне, двосмерне комуникације и може да прође незапажено. Постоји опасност да оглашавање буде схваћено као пропаганда или да медији погрешно протумаче информације које су им поверене.

1.2

Штампани промотивни материјал

У штампани промотивни материјал спадају леци, брошуре, огласи и каталози. Делјење промотивног материјала омогућава брзо обавештавање грађана, без великог ангажовања њиховог времена. Може да се користи у различитим фазама плана или пројекта, али обично када су одређене активности већ договорене и када треба подстаћи учешће јавности.

Учесници. На једној страни налазе се они који поседују информације – управа, установе, стручњаци, а на другој примаоци информација – циљне групе, стејхолдери и грађани.

Поступак. Тема летка, огласа или другог материјала обично је унапред задата пројектом или планираном иницијативом, али се најчешће усмерава на интерес локалне заједнице. Следи утврђивање расположивог буџета, одлучивање о могућности ангажовања стручњака за графички дизајн и припрему за штампу, одабир формата и дужине прилога и одређивање рокова за припрему, штампу и дистрибуцију штампаног материјала.

Дистрибуција. За дистрибуцију промотивног материјала постоји више начина, у зависности од датог оквира и расположивог буџета. Паралелно може да се користи више средстава. Материјал се најчешће ручно дели на прометним, јавним местима (улицама, трговима, школама, итд.), али постоји и могућност доставе путем поште, преко локалних новина или преузимањем са одговарајућих интернет страница.

Атрактивност. Промотивни материјал треба да буде сажет, разумљив и препознатљив. Тако је, на пример, за летак, најјефтинији и најраспрострањенији облик промоције, препоручљиво да садржи основне и јасно истакнуте контакт информације за заинтересоване грађане.

ФОТО: АМБЕРО

Деспотовац и Мајданпек – позиви на радионице

У Деспотовцу је, као позив грађанима на радионицу „Каталог избора“ (28.09.2012), у току једног дана подељено око 200 летак. Тема радионице је била уређење новог стамбеног насеља на локацији „Ресави“. Тражила су се мишљења и реакције грађана на предложене типове стамбених објеката, уређење дворишта, итд. Поред основних информација о времену и месту одржавања радионице, летак је садржао и графичке прилоге неких од опција и духовите опаске које би требало да заинтересују грађане и подстакну их на учешће.

У Мајданпеку су леци подељени као позив на радионицу „Потрага за скривеним благом Рајкова“ (31.10.2012). На радионици су грађани дали своја виђења уређења туристичког простора Рајкова у непосредној близини насеља Мајданпек. Поред занимљивог наслова, летак је требало да привуче грађане и подстицајним слоганима: „Није све у злату, има нешто и у Рајкову“, „И најмања идеја је злата вредна!“, итд.

Предности

Промотивни материјал могуће је дистрибуирати у свим фазама и може да садржи информације из различитих извора. Ако се редовно дели, доприноси одржавању интересовања за неки процес. Начин на који се представљају информације (језик, формат) може бити директно прилагођен циљним групама.

Недостаци

Могуће је да штампани материјал буде значајна буџетска ставка у процесу, ако је у питању велики број примерака. Информације су ограничене на кратка саопштења и постоји опасност од њиховог погрешног разумевања. Нема двосмерне комуникације.

Интернет оглашавање

Интернет оглашавање олакшава приступ информацијама јер није ограничено местом, временом и покретљивошћу корисника. Управа и надлежне установе често користе ову технику за обавештавање грађана о одлукама и будућим корацима од интереса за заједницу. На тај начин се повећава транспарентност пројеката, планова и иницијатива и обезбеђује већа друштвена прихваћеност предложених решења.

Учесници. Информације обично поставља локална управа или надлежна установа и оне су усмерене ка стручној јавности, грађанима, комерцијалном сектору и осталим стејкхолдерима. Зависно од одабира учесника у процесу, интернет оглашавање може имати јавни или интерни карактер. Интернет страница може се уредити тако да неки од података буду доступни свима, док су одређена документа, путем шифре или корисничког налога, доступна само лицима ближе укљученим у одлучивање.

Поступак. Оглашавању путем интернета често претходи комуникација путем традиционалних средстава јавног информисања (штампе, радија, телевизије) како би се привукла пажња јавности. Интернет оглашавање може да послужи и као увод у консултације или активну партиципацију. При томе је веома корисно обезбедити увид у посећеност интернет адресе на којој је презентован материјал. Тиме се прати интересовање, односно обавештеност циљних група. Овакав вид комуникације може трајати од неколико недеља до неколико месеци.

У домаћој пракси нацрт планског документа излаже се на јавни увид у аналогном облику, а може се изложити и у дигиталном облику преко интернет странице.

Визуелни идентитет. Интернет страница треба да буде прегледна и јасно организована. Изглед сајта утиче на доживљај корисника и пре упознавања са његовим садржајем.

Обавештавање стејкхолдера. Употреба електронске поште знатно олакшава комуникацију са важним стејкхолдерима. Ово је најједноставнији и најјефтинији начин да се обавештења, подаци или линкови (у случају обимне документације) пошаљу свим стејкхолдерима истовремено.

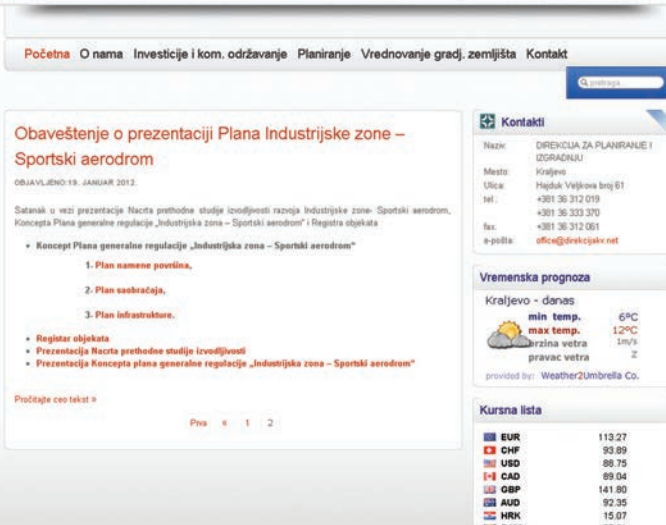

ФОТО: АМБЕРО

Краљево – интернет страница

Интернет страницу све више користи управа и јавне установе као средство информисања јавности и кључних стејкхолдера. Поред брзине приступа и ниске цене оглашавања, разноврстност прилога (текстуални, сликовни, видео и аудио огласи) и олакшан приступ медијском простору, представљају значајну предност у односу на традиционална, ограниченија и скупља средства информисања.

На интернет страници Дирекције за планирање и изградњу „Краљево“ 19. јануара 2012. године постављено је Обавештење о презентацији Плана „Индустријска зона – Спортски аеродром“ и приказани су графички прилози (карте и фотографије) Концепта Плана генералне регулације, Регистра објеката и Нацрта претходне студије изводљивости.

Предности

Број корисника интернета у Србији је у сталном порасту. Информације брзо и јефтино стижу до великог броја људи, што интернет чини погодним за слање саопштења, али и већих докумената. Оглашене информације се једноставно и брзо ажурирају или исправљају.

Недостаци

Велики број људи у Србији, нарочито социјално угрожено становништво, нема приступ интернету, на ниском је нивоу рачунарске писмености или гаји неповерење према информатичким технологијама. Непрегледан дизајн интернет страница и велика количина информација могу да одбију кориснике.

1.4

Изложбени пано

Изложбени пано користи се за представљање информација са великим уделом визуелних садржаја. Осим обавештавања, има сврху да подстакне актере да се укључе у партиципативни процес. Употребљава се као додатак бројним техникама консултација и активне партиципације – радионицама, такмичењима, дискусионим групама, округлим столовима, итд.

Учесници. Организатори изложбе углавном су представници локалне управе, у сарадњи са стручњацима из одговарајућих области (урбанисти/планери, архитекте, еколози, дизајнери, итд). Обавештења су намењена грађанима и другим стејхолдерима.

Поступак. Панои се излажу у јавним просторима (улицама, трговима, парковима), јавним установама (градској управи, културном центру, галерији, библиотеци) и на другим прометним местима. Припремне радње подразумевају дизајн и штампу постера и договор са надлежнима око места изложбе.

Пожељно је претходно обавештавање о изложби путем јавних гласила, слањем е-поште или дистрибуцијом штампаног промотивног материјала.

Интерактивни панои. Изложбени панои могу бити и „интерактивни“, уколико је предвиђено да се посетиоци укључе као активни учесници - да додају коментаре или врше измене на унапред припремљеним прилозима. Прилози се крећу од празних папира са једноставним питањима, па све до сложених цртежа, карата и модела. Добро организован процес личи на игру и може да буде пријатан за учеснике.

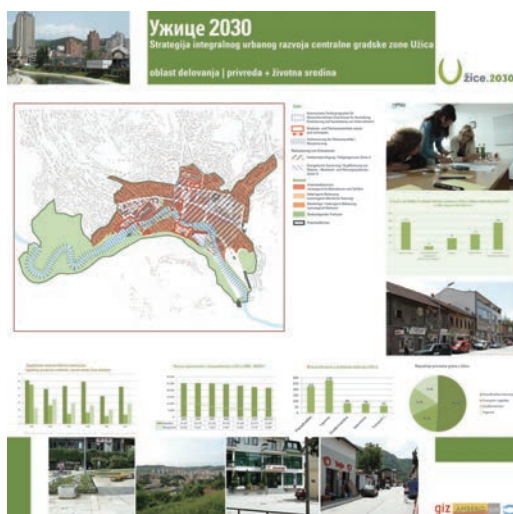
Ресурси. Основни изложбени материјал чине текстуални и графички прилози, а у случају интерактивних панова, и карте, модели - макете, прибор за писање и обележавање и др. За постављање панова треба да се бирају места где ће најлакше привући пажњу одговарајућих циљних група.

Фото: АМБЕРО

Ужице – финална презентација

По завршетку израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне, у Ужицу је организована вишечасовна презентација под називом „Финална конференција” (јул 2012). Као увод у приказ процеса и резултата, приређена је изложба постера (тематских карата, фотографија, дијаграма, дечјих цртежа) са представљеним корацима израде Стратегије – анализе постојећег стања и анкетирања грађана, *SWOT* анализе (процена стања, коју чине предности, слабости, могућности и ризици), развојних циљева, визије и идеја за кључне пројекте. Презентацију су пратили и локални медији – телевизија и радио.

Предности

Техника може да се користи у различитим фазама израде плана / пројекта. Представља ефикасно оглашавање информација. У питању је јефтин начин да се покажу графички прилози који би били скупи за штампу у великом броју примерака.

Недостаци

Припрема прилога тражи време, труд и средства. У случају да се ради само о пружању обавештења, може да се стекне утисак да су све важне одлуке већ донете.

1.5

Конференција

Конференција је званични скуп, углавном отвореног карактера, који се сазива како би се представници управе или јавних установа обратили стејкхолдерима и грађанима. Најчешће се користи за објаву информација о процесу који има значајан утицај на локалну заједницу. Примењује се на самом почетку или у даљим фазама планирања, и то за потребе процене, али и да би се јавност упознала са најважнијим темама, последицама и могућностима, и на тај начин придобила подршку за планиране активности.

Учесници. Учеснике конференције чине заинтересовани чланови локалне заједнице, као и стејкхолдери, а знајно је и учешће медија.

Поступак. Конференција се у планирању углавном користи за најаву почетка или на крају процеса да би се јавно приказали резултати. Начин на који ће се информације представити треба да буде пажљиво осмишљен, јер се очекује да конференција подстакне дијалог са локалном заједницом у наредним корацима.

Конференција би требало да буде и медијски испраћена, да би се информисали и они који јој нису присуствовали.

Конференција за штампу.

Конференција за штампу сазива се да би се представници управе или институција које воде процес директно обратили грађанима путем медија. Поступак је обично намењен саопштењима о процесу или иницијативи која може имати значајан утицај на локалну заједницу. Окупљање већег броја новинара и

медија на једном месту штеди време и средства, а само заказивање конференције даје значај догађајима који претходно нису привлачили пажњу локалне заједнице.

Пренос конференција. YouTube, један од популарних интернет сервиса за размену видео садржаја, може да се користи и за пренос конференције или саопштења за јавност. Постављање видео садржаја је бесплатно, уз неопходну регистрацију. На тај начин добија се много више медијског простора (и боља обавештеност локалне заједнице) уз много ниже трошкове организације у односу на оглашавање путем традиционалних средстава јавног информисања.

Фото: АМБЕРО

Конференција у Смедереву

Студија изводљивости за изградњу марине у Смедереву претходила је изради Плана детаљне регулације. Представљена је јавности на конференцији одржаној у децембру 2011. год. у Смедереву, којој је присуствовало око 130 учесника. Студијом су предложени и могући извори финансирања и инвестирања изградње и уређења марине.

По окончању избора и након промене локалне власти, у Смедереву је поново одржана конференција у августу 2012. год. Поред политичара, представника управе и јавних предузећа, скупу су присуствовали и локални инвеститори.

Конференција је послужила за објављивање постигнутих резултата и најаву нових активности.

Предности

Конференција може да има повољан одјек уколико је добро вођена. Најчешће је у питању отворен и транспарентан процес који подстиче поверење локалне заједнице. Остварује се већа контрола над протоком информација, па се, самим тим, повећава и њихов квалитет.

Недостаци

Може да буде скупа за организацију.

1.6

Инфо-пункт

Инфо-пункт је привремено место на коме грађани могу да се обавесте о одређеном пројекту или иницијативи. Користе се када је пројекат локалног карактера и када постоји потреба за редовним информисањем јавности – нпр. када тај пројекат изазива забринутост грађана или када се очекује брз развој догађаја.

Учесници. Инфо-пунктове обично поставља локална управа и ангажује запослене из администрације, стручњаке различитих профила или волонтере за пружање информација и комуникацију са грађанима.

Поступак. Инфо-пункт функционише током једног или више дана, у зависности од потреба и циљева, или се поставља у кључним фазама одређеног пројекта.

Инфо-пункт може да буде организован у затвореном или на отвореном простору, али увек на месту где ће најлакше привући пажњу. Посебно је препоручљиво да то буде нека прометна јавна зона (главна улица, тржни центар, пешачка зона, итд.), а када се организује у затвореном простору, онда се користи локал са упадљивим излогом. На инфо-пунктовима се излажу графички и текстуални прилози и дели штампани материјал на тему пројекта.

Намештени инфо-пунктови служе као успутне станице за заинтересоване грађане који могу до њих да сврате када им то одговара, прикупе обавештења, погледају изложене прилоге и

поставе питања. Уколико се налазе у затвореном простору, често се користе као место за радне састанке и радионице са грађанима.

Ресурси. Ресурсе чине штампани промотивни материјал (леци, проспекти, планови, каталози, публикације, итд.), особље које га дели и простор на коме се пункт поставља.

Улични пункт. Улични инфо-пунктови постављају се на отвореном јавном простору. То може бити и шатор, монтажни павиљон, или сл. Приступачнији су од пунктова у затвореном простору, па обично привлаче разноврсне групе учесника. Приликом постављања уличних пунктова често је потребно да се прибави званично одобрење, ангажују искуснији фацитатори и води рачуна о временским приликама.

Фото: АМБЕРО

Улични пулт у Деспотовцу

У Деспотовцу је, у трајању од једног дана (27.09.2012), радио инфо-пункт где су грађани могли да се обавесте о дотадашњем току израде урбанистичког плана за ново стамбено насеље „Ресава“, као и о будућим корацима. Уједно су се на истом месту делили леци и брошуре као најаву радионице „Каталог избора“. Инфо-пункт је био постављен у центру насеља, поред главног парка, чиме је иницијатива привукла велики број грађана – у току дана је подељено око 200 летака.

Предности

Инфо-пунктови повећавају транспарентност неког пројекта или иницијативе, а заинтересовани могу да добију обавештења у време када то њима одговара. Овом врстом комуникације са грађанима стиче се утисак о посвећености управе интересима локалне заједнице.

Недостаци

Инфо-пунктови углавном имају локализовано поље утицаја јер су доступни само заинтересованим пролазницима. Уколико раде по уобичајеном радном времену (9-17 сати) недоступни су за већину запослених.

21

Дискусиона група

Дискусиона група је састанак затвореног типа, који се приређује са циљем прикупљања информација, примедба и запажања различитих стејхолдера на задату тему. Омогућава увид у реакције појединаца на одређена питања или предлоге и често се користи за проверу кључних одлука пре њихове примене.

Учесници. Организатор је углавном локална управа, а учесници релевантни стејхолдери – званичници, стручњаци, представници надлежних установа, локалних удружења и комерцијалног сектора. Групе су обично мале (6-12 учесника) и захтевају присуство фацилитатора.

Поступак. Учесницима се упућује позив на састанак, са дневним редом и кључним ставкама за дискусију (највише 5-6). Уколико је тема сложена или непозната, потребно је да се достави и одговарајући информативни материјал.

У току састанка, фацилитатор води и надгледа дискусију. Нагласак је на прикупљању различитих гледишта током дијалога. Пожељан исход представља утврђивање заједничких ставова и спорних тачака међу заинтересованим странама.

Дискусионе групе обично трају од 1 до 2 сата, после чега се, на основу записника, прави извештај и доставља свим учесницима. Обично се одржава више оваквих састанака у периоду од неколико дана или месеци.

Ресурси. Иако су сами састанци релативно кратки, потребно је издвојити довољно времена за договор о термину, припрему састанка, преписку са стејхолдерима и обезбеђивање одговарајућег простора.

Аудио или видео консултације.

Могу значајно да подигну ефикасност дискусионе групе. Заснивају се на технологији која омогућава већем броју људи да се међусобно повежу преко интернета (уз помоћ програма као што је Skype) или телефонске везе у групном разговору. Уколико се користе телефони, онда то спада у ред додатних телекомуникационих услуга. Видео или аудио конференција штеди време и средства потребна за организацију састанака и путовање учесника.

Фото: АМБЕРО

Кладово – дискусијом до намене простора

Пре отпочињања израде Плана детаљне регулације за насеље „Југово“ приступило се провери урбанистичког решења сагледавањем ограничења локације и будућих намена, капацитета и типова изградње. Током 2011. год. општина је организовала неколико састанака, којима су присуствовали представници локалне управе, јавних предузећа (економски развој, туризам, урбанизам, животна средина, наутика, електродистрибуција, итд.) и комисије за планове. Након стручних презентација, учесници су дискутовали о могућностима изградње нових садржаја у Кладову, који би били рационално сагледани и у функцији одрживог развоја на подручју Подунавља.

Предности

На једном месту обједињује различита знања, а сучељавањем стручних мишљења брзо се стиже до нових решења. Групе су мале, атмосфера је опуштенија, што омогућава лаку комуникацију учесника. Дискусија доприноси бољем међусобном разумевању и сарадњи актера.

Недостаци

Много времена је потребно за припрему и организацију састанка. Постоји опасност да групом доминирају појединци, избор учесника може бити неадекватан, а резултати недовољно репрезентативни.

УПИТНИК

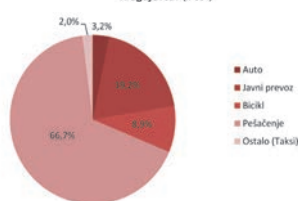
Упитник служи за анализу ставова грађана и осталих стејхолдера о важним питањима локалног развоја. То је формулар који се састоји од питања или тема на које одговара већи број испитаника. Обрађене квантитативне и квалитативне информације помажу доносиоцима одлука да што ближе и тачније одговоре на потребе, одреде приоритете и усмере развој у жељеном правцу.

Учесници. Доносиоци одлука, односно надлежне установе или локална управа припремају упитник који попуњавају грађани или одређене групе стејхолдера (стручњаци, представници комерцијалног сектора, итд.).

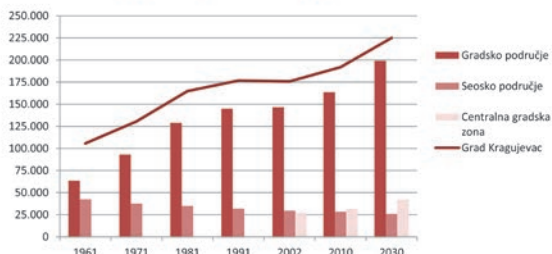
Поступак. Упитник се може извести на више начина: интервјуисањем уживо, попуњавањем упитника у писаној форми, телефонским анкетирањем или путем интернета (описано у водичу детаљније као техника *Интернет консултације*). У било ком од наведених случајева добијене информације имају квантитативан (чињенице, статистички подаци) или квалитативан карактер (мишљења и вредновања).

Први корак у извођењу је одабир учесника, односно одабир начина за одређивање репрезентативног узорка. Пошто је код упитника увек критично да ли је анкетирани узорак меродаван, препоручљиво је да се контактира организација која се баве статистиком и евиденцијом у социјалној сфери.

Која превозна средства се најчешће користе у централној градској зони Крагујевца? (n=994)

Razvoj i prognoza razvoja stanovništva Krajujevac

Пилот-упитник треба да се провери на мањем узорку и, по потреби, коригује.

По обављеном анкетирању, резултати се прикупљају и анализирају, а као правило, грађанима и другим стејхолдерима дају се повратне информације о закључцима анализе. Уједно, ова активност је и аргумент за даље кораке у процесу планирања и допринос процесу изградње поверења између доносиоца одлука и локалне заједнице.

Цео поступак анкетирања може да буде поверен и стручној организацији која се бави овом врстом истраживања.

Форма. Састављање упитника захтева знање, време, искуство и разумевање проблематике развоја и планирања. Начин постављања питања варира у односу на испитанике. Ако је упитник намењен широј јавности, питања морају да буду јасна и примерена, али и прилагођена интересима укључених грађана.

7. Када бисте били градоначелник, шта бисте прво урадили у Крагујевцу?

NE MOGU DA ODGOVORIM NA TO. ALI MISLIM DA SE DEFINITIVNO NIKO NE BAVI UPREDJEM TRGOVINA, ŠKOLA, PROSTORA ZA DECU, TAKO DE OSNUJTE NEKU SWIZBU PRU ELEKTRONICNAJIM I MI SE DA KONTROLISE OSVETLENOST ULICA NA PRIMER, ŠKOLA, IŠKOLSKIH IGRALISTA KAO I NEKOG KO JE BRIVTI O TOME.

7. Када бисте били градоначелник, шта бисте прво урадили у Крагујевцу?

NOVAC KOJI SE UTROSI ZA PROSLAVU ĐURĐEVANA BIH MNOGO PAMETNIJE UTROŠIOJ ZA UREĐENJE GRADA Ili PORBEVE SIROMAŠNIJEG STANOVNIŠTVA. U CENTAR GRADA TREBA DA SE "VRATI" ZELENILO!

7. Када бисте били градоначелник, шта бисте прво урадили у Крагујевцу?

NAPRAVITI ZIKLISTIČKE STAZE

Крагујевац – анкетом до сагледавања проблема

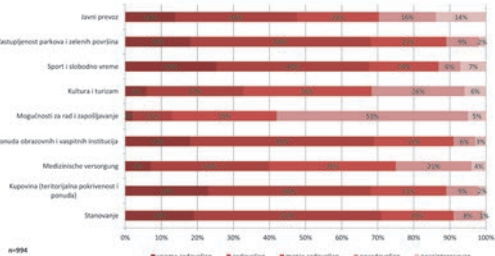
Као допуна анализи стања, у првом кораку израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца, припремљен је упитник за грађане са циљем да се одреде приоритетни проблеми и прикупе идеје, сугестије и смернице за унапређење урбаног развоја централне градске зоне. Ради ефикаснијег анкетања грађана, акција је организована у току викенда у августу 2011. године. Укупно је анкетирано 1000 испитаника са централног градског подручја.

Предности

Упитник може да буде примењен у циљу прикупљања информација од великог броја грађана. Омогућава упоредну анализу различитих мишљења у различитим временским интервалима и даје значајне квалитативне и квантитативне податке.

U kojoj meri ste zadovoljni sledećim oblastima života u Kragujevcu?

Недостаци

Упитник није увек (потпуно) применљив, на пример, у ситуацијама где је висок степен неписмених (изузев усменог интервјуа). За припремање упитника, као и за анализу резултата потребно је искуство, знање, време и средства, што значајно утиче на дужину трајања поступка. Поверавање посла стручној организацији може бити скупо.

23

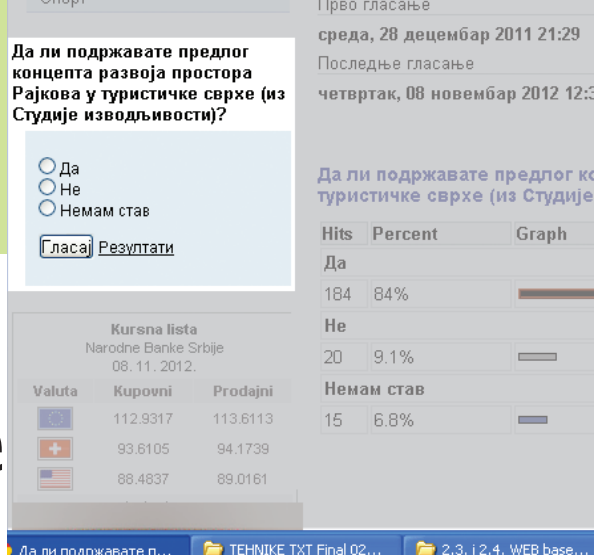
Интернет консултације

Интернет консултације користе се да би се путем електронске мреже прикупила мишљења циљних група на одређену тему. У питању је једноставан, динамичан и јефтин начин за контактирање и анкетирање будућих корисника, или за ступање у везу са кључним стејкхолдерима који нису у могућности да присуствују партиципативном дешавању.

Учесници. Техника интернет консултација омогућава приступ широком спектру учесника у процесу – стручној јавности, грађанима и другим заинтересованим.

Поступак. Зависно од одабира циљне групе, жељеног степена отворености и сврхе консултација, разликује се и начин организације самог поступка.

Најједноставнији вид интернет консултација представља објављивање одређеног материјала на интернет страници. Потребно је да се учесницима консултација омогући да доставе коментаре који се анализирају, и потом, у виду повратне информације, достављају свим укљученим актерима.

Други начин организације процеса представља припрему интернет анкете/упитника. Треба пажљиво формулисати анкетна питања тако да се учесницима омогући да дају конкретне одговоре или да одаберу један од понуђених одговора. Овако добијени подаци могу да се анализирају и у току трајања консултација.

Интернет консултације, такође, могу да се организују у виду интернет дискусионих група, где учесници приступају „виртуелном простору“ (chat room – „причаоница“) и дискутују на одређену тему.

Блог. Блог је дискусион или информативни интернет портал који се састоји од анонимних порука. Иако није услов, већина квалитетних блогова су интерактивни, што омогућава посетиоцима да остављају коментаре и шаљу поруке једни другима.

- Од локације до употребне дозволе
- Списак локацијских дозвола
- **Јавни увид**
- Конкурси, стипендије, позиви
- Стратегије, акциони планови...
- Информације о износу исплаћених плата, података и накнада у локалној администрацији
- Комунална полиција града Крагујевца
- Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом
- Стратегија одрживог развоја града Крагујевца
- Лексикон града Крагујевца
- Односи са јавношћу
- Контакт
- Адресар, спољне везе...
- Комисија за попис становништва, домаћинства и станова за

финансирања подршке урбаном развоју од стране Владе РС и фондова ЕУ.

Укључивање различитих актера у процес планирања отпочело је у јулу 2011 године (анкетирање грађана) и наставило се у октобру 2011. године серијом радионица у којима су узели учешће представници управе, јавних установа и грађани. Акциона и практична оријентисаност стратегије захтевала је паралелни процес хармонизације, који је уводио поступке планирања и комуникације у управне структуре, као и партиципацију релевантних актера.

Да бисте се информисали и доставили коментаре, предлоге, сугестије и примедбе, доступни су:

- јавни увид, који се одржава у периоду од 17.08. до 31.08.2012 год., сваког дана у периоду од 12 до 15 часова, у просторијама Градске управе за просторно планирање, изградњу и заштиту животне средине, Одељење за просторно планирање, леги спрат, зграда Градске управе, Трг Слободе број 3,
- достављање писмених коментара, предлога, сугестија и примедби електронским путем на е-маил bdivac@kg.org.rs (**преузмите овде Формат за достављање коментара, предлога, примедби и сугестија (2)**),
- достављање писмених коментара, предлога, сугестија и примедби у писаном облику, упућено поштом на Градску управу за просторно планирање, Одељење за просторно планирање, улица Трг Слободе бр. 3, 34000 Крагујевца,

Како бисмо квалитетно и ефикасно обрадили све приспеле дописе, молимо Вас да за достављање коментара користите формат у прилогу (**преузмите овде Формат за достављање коментара, предлога, примедби и сугестија (2)**). Приспели предлози, сугестије и примедбе ће бити размотрени и инкорпорирани у документ. Извештај, чији су саставни део и све сугестије и примедбе, биће саставни део Предлога Стратегије, која се упућује у процедуру усвајања.

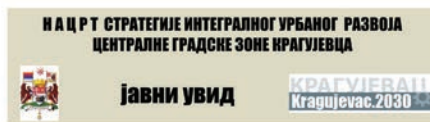
Јавна презентација нацрта Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца биће одржана 03.09.2012 године у 11 часова у сали скупштине града.

1. Текст нацрта Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца
2. Формат за достављање коментара, предлога, примедби и сугестија
3. Обухват Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца

Крагујевац – писмене консултације електронским путем

Као подршка јавном увиду у Нацрт Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца, на интернет страници града постављен је електронски образац за достављање писмених коментара (август 2012. године), а омогућено је и преузимање пратећих карата и текста документа. На тај начин је свим заинтересованим знатно олакшан приступ информацијама и пружена додатна могућност за давање примедба и сугестија.

У питању је нов начин консултација који промовише и партиципацију и транспарентност, и који до сада није примењиван у пракси, па је био и мали одзив заинтересованих.

(2) Формат за достављање коментара, предлога, примедби и сугестија на Нацрт Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца

А. Молимо Вас да дате коментар на предложене мере урбаног развоја. Приликом давања примедби и сугестија од значаја је да се упознате са предложеним зонама и потребама за интервенцијом, визијом развоја, стратешким циљевима и активностима интегралног урбаног развоја.

Подручје интервенције	Повратна информација
1. "Централна градска зона"	
2. "Милосева венац"	
3. "Војнотехнички завод"	
4. "Велики парц"	

Б. Молимо Вас да дате општи коментар на Нацрт Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца. Приликом давања коментара, примедби и сугестија од значаја је да сагледате:

- утицај стратегије на ваш сектор/ организацију/ локалну заједницу,
- допринос стратегије вашим сектору/ организацији/ локалној заједници,
- неки други аспект стратегије или предложених зона интервенције или предложених мера, а који бисте желели да је инкорпорирани у документ.

Општи коментар на Нацрт Стратегије

Завлађујемо се на интересовању и повратним информацијама на Нацрт Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца.

Предности

У питању је двосмерни вид комуникације. Учесницима се пружа прилика да искажу своје коментаре, примедбе и предлоге. Техника се лако изводи, а обрада података је једноставнија него у поступку „живо“. Могу да се контактирају и физички удаљени стејхолдери.

Недостаци

Немају сви приступ интернету, па је техника адекватна само за одређене друштвене групе, јер није укључена шира јавност.

24

Каталог избора

Каталог избора је техника комуникације којом се заинтересованим групама нуди избор између одређеног броја унапред припремљених опција. Ова техника има за циљ да будући корисници добро разумеју планирану интервенцију у простору и да усклади њихове жеље и потребе са решењима које је могуће реализовати.

Учесници. Комуникација путем каталога одвија се између стране која покреће неки пројекат (комерцијални сектор, локална управа) или је одговорна за његову реализацију (урбанисти, архитекте, инжењери) и потенцијалних корисника и инвеститора.

Поступак. Каталог избора је истовремено и резултат и средство консултација. Обично се заснива на подацима добијеним анкетањем или интервјуисањем грађана. Разликују се каталози општијег типа, који преиспитују потребе циљних група (каталози са предлозима и примерима), и каталози готових предлога.

Дистрибуција каталога, прикупљање и обрада резултата добијених анкетањем, може да потраје до неколико дана, а може да се допуни паралелним вођењем других видова комуникације са грађанима – извођењем радионица, поделом штапаног промо материјала и приређивањем изложби.

Ресурси. Основни материјал за рад чине брошуре или постери са графичким прилозима, који садрже главне информације. У каталозима су описане опције између којих се грађани одлучују, као и пратеће информације. Могу да буду и у форми упитника, где учесници заокружују најпожељнија решења. Уколико се организују и радионице или изложбе, присуство фацитатора је обично од велике помоћи јер подстиче грађане на учешће и олакшава разумевање приказаних информација.

Трошкови израде и штампе каталога зависе од величине циљне групе и опсега консултација. Уколико се каталози комбинују са другим техникама информисања и консултација (*Интернет консултације*), простор и фацитатори нису неопходни, али информације морају да буду јасне и разумљиве најширем кругу људи.

Фото: АМБЕРО

Деспотовац – грађани бирају изглед новог насеља

Приликом израде Концепта Плана детаљне регулације за ново стамбено насеље у Деспотовцу, грађанима је понуђено да изабере различите предлоге везане за: тип куће, фасаде, оградe, уређења дворишта и јавних простора. На радионици организованој 28. септембра 2012. године, у локалном Дому културе, учествовало је око 60 заинтересованих грађана.

Резултати добијени путем консултација и одабира предложених решења од стране учесника, уврштени су у правила грађења и уређења простора, а такође су били основа за израду Приручника за изградњу и уређење, намењеног будућим инвеститорима.

Предности

Разноврсност понуђених решења и могућност избора. Међу грађанима расте осећај одговорности за исход плана или пројекта, што доводи до боље прихваћености примењених решења. Уједно се смањује и финансијски ризик за инвеститора.

Недостаци

Добијени резултати не морају да буду меродавни, на шта може да утиче слаб одзив или недовољан диверзитет учесника.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ГРАД КРАГУЈЕВАЦ

Градска управа за просторно планирање, изградњу и заштити животне средине града Крагујевца, на основу Одлуке о приступању изради Стратегије интегралног урбаног развоја централног градског подручја («Службени лист града Крагујевца» бр.21/11) оглашава

ЈАВНИ УВИД

- Нацрта Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца

Јавни увид обавиће се у периоду од 17.08.2012. године, закључно са 31.08.2012. године, у просторијама Града Крагујевца, Градске управе за просторно планирање, изградњу и заштиту животне средине. Одјелске за просторно планирање (У струги), радним данима од 12.00 до 15.00 сати, и на интернет страници града Крагујевца (www.kragujevac.rs).

Заинтересована физичка и правна лица, току јавног увида, предлажу, сугеришу и примедбе на Стратегију интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца, могу у писаној форми препорученом поштом упутити Градској управи за просторно планирање, изградњу и заштиту животне средине, Одјелску за просторно планирање. Три слободне 3, 34000 Крагујевца.

Јавна презентација нацрта Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Крагујевца

ПРОДАЈЕМ или мењам за стан у Београду, уређен плац, 15 ари, и кућу 50 квм, улица Ратка Павловића 66, Вождина. Телефон: 063 772 99 55, 062 824 29 05.

ПРОДАЈЕМ плац у Шумарицама. Вода, струја. Телефон: 064 156 92 39.

ИЗДАЈЕМ кућу у Улици Савоара Марковића, преко пута Полиције, 120 квм, два кулнгића, летња кухиња са терасом од 20 квм, две гараже, плус два паркинга места. Тел: 034-561-666, 063-8979017.

ИЗДАЈЕМ две гараже у Улици Савоара Марковића, преко пута Полиције. Тел: 034-561-666, 063-8979017.

ДИПЛОМИРАНИста и професорЈезика траже посао29162.

МАТЕМАТИКА, физика – свПограани (зауцт)свак видни и висои факултета (сеТелефон: 034 380 11 002, Арснн.

AGENCIJA ZA VOĐENJE

Ma

Za posla i predavatelje

brzo i profesionalno

034 334 005

064 688 36 42

Јавни увид

Јавни увид је законом прописани поступак партиципације. Одвија се у фази нацрта плана, односно, при крају процеса планирања. Омогућава свим заинтересованим да се обратe надлежним органима јединице локалне самоуправе (ЈЛС) и да поднесу примедбе на изложени плански документ у току трајања јавног увида. На овај начин обезбеђује се транспарентност и легитимитет, редукују потенцијални конфликти у простору и тако утиче на квалитет плана или урбанистичког пројекта.

Учесници. Јавном увиду приступа углавном део јавности на који има директан утицај интервенција предвиђена планом. Представници надлежног органа ЈЛС су дужни да пруже потребне информације и стручну помоћ свим заинтересованим.

Поступак. Према актуелном закону у Србији, јавни увид на нацрт плана траје 30 дана. У дневном и локалном листу излази оглас који најављује почетак јавног увида, место и време када грађани могу да остваре увид и писмено доставе своје примедбе.

По истеку јавног увида, у року од 5 дана, све поднете примедбе достављају се обрађивачу плана, који припрема ставове о примедбама, и након тога их доставља комисији за планове. Подносилац примедбе може изнети јавно образложење на седници комисије. Након јавне седнице, чланови комисије доносе закључак о свакој поднетој примедби, која може да се „прихвати“, „не прихвати“, „делимично прихвати“ или да се утврди да „није основана“, што се све уноси у извештај о обављеном јавном увиду.

Пракса. Јавни увид је често једини вид партиципације грађана у процесу планирања у Србији. У току јавног увида могуће је организовати и најмање једну јавну презентацију нацрта плана - што је обавеза за просторне планове јединице локалне самоуправе, али не и за урбанистичке планове, већ ствар процене.

Поред јавне презентације, неке локалне самоуправе, иако то није стриктно прописано, користе и технику повратног информисања достављајући грађанима писмене одговоре на њихове примедбе.

Фото: АМБЕРО

Краљево – јавни увид у План генералне регулације

На званичној интернет презентацији града Краљева, октобра 2012. године, оглашен је Јавни увид на Нацрт плана генералне регулације „Индустријска зона – Спортски аеродром“. Јавни увид је спроведен по обављеној стручној контроли плана од стране Комисије за планове Скупштине града Краљева и трајао је 30 дана. Нацрт плана је за то време био изложен у холу зграде градске управе.

Након обављеног јавног увида, одржана је јавна седница Комисије за планове (20.11.2012) на којој су разматране поднете примедбе. После седнице, Комисија за планове сачинила је извештај о извршеном јавном увиду са свим примедбама и одлукама и доставила га надлежним службама ради спровођења даље процедуре – кориговања плана и упућивања у процедуру усвајања.

Предности

Јавни увид и јавна презентација представљају прилику да и грађани и стручњаци сагледају, анализирају и разумеју промене које се предвиђају у простору и на који начин они могу да утичу на њих. Током седнице комисије, они имају сву слободу да јавно изразе своје мишљење о примедбама које су поднели пред представницима локалне власти, комисијом, обрађивачима плана или пројекта, присутним медијима, итд.

Недостаци

Јавни увид и јавна презентација углавном се користе како би се задовољиле законом прописане обавезе. У Србији се јавни увид спроводи на самом крају процеса планирања, када је већ припремљен нацрт плана и када је реално мали утицај на измене. У пракси се дешава да се мали број грађана интересује за јавни увид (незаинтересованост, неинформисаност), тако да често остају ускраћени и за учешће у одлучивању.

Радионица

Радионица је затворени састанак који окупља мање групе стејкхолдера око унапред одређених задатака или проблема. Користи се у различитим фазама процеса планирања, јер може да укаже на спорна места и постави правце за будуће активности. Радионица има видљив резултат до којег се дошло преко рада свих учесника.

Учесници. Радионица је ограничена на мали број позваних учесника (до 30). Може да је организује управа или други носиоци којима је то интерес, а присутни су одабрани чланови локалне заједнице – представници управе, стручњаци, представници удружења, комерцијалног сектора, итд. Неопходно је и присуство фацитатора, чија је улога да усмерава и олакшава рад учесника.

Поступак. Радионица може да буде организована као целодневни догађај или као вишечасовни састанци распоређени на неколико дана.

Припремне радње обухватају: договор о реализацији радионице са заинтересованим стејкхолдерима; ангажовање фацитатора; састављање листе учесника; припрему дневног реда радионице и стручног материјала са темама за дискусију; слање позива и материјала.

Радионица има јасно одређену структуру, која представља мешавину презентација и отворених дискусија. Хронолошки следе:

излагање циљева радионице; упознавање учесника са одређеним планом или пројектом; изношење ставова и примедба од стране представника стејкхолдера; процена и утврђивање приоритета; извештавање о даљем раду.

У случају великог броја учесника, радионице се деле на мање групе (идеално до 8 чланова) које међусобно дискутују и раде на додељеним задацима. Затим се свим учесницима радионице на пленарном скупу представљају резултати рада и закључци појединачних радних група.

Након састанка саставља се извештај, који се шаље учесницима као основа за следеће кораке.

Ресурси. Простор, фацитатори и радни материјал – прибор за писање, бележење и презентацију (графички и текстуални прилози, слајд-презентације, изложбени панои, итд.).

Фото: АМБЕРО

Крагујевац – радионица са стејкхолдерима

У току израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне, а након првих корака на припреми анализе стања и сагледавања проблема, у Крагујевцу је 6. октобра 2011. године одржана радионица у просторијама Скупштине града. На скупу су представљени прелиминарни резултати SWOT анализе. Преко рада у тематским групама (урбанизам, туризам, саобраћај, животна средина, итд.) додатно су сагледани проблеми и могућности - као провера SWOT анализе, и дати су први предлози приоритетних зона интервенције у центру града.

Предности

Производи видљиве резултате. На једном месту се стичу различита знања и искуства, па се долази до иновативних решења. Тимски рад доприноси међусобном разумевању учесника, препознавању заједничких интереса и појединачних одговорности. Примена технике показује отвореност доносиоца одлука за примедбе и предлоге заинтересованих страна.

Недостаци

У радне групе је укључен релативно мали број укупних стејкхолдера. Техника тражи много времена за припрему, искусне факултаторе и спремност учесника да поштују дневни ред радионице.

Дизајн радионица

Дизајн радионица се бави конкретним, физичким обликовањем простора – улица, четврти, насеља, јавних простора и других урбаних целина. То је радни састанак на којем стручњаци и / или грађани заједнички раде у малим групама, размењују информације и искуства и заједно долазе до креативних решења. Обично се организује када треба да се размотре сложена питања.

Учесници. У радионици учествују стручњаци (архитекте, урбанисти, инжењери), представници различитих интересних група (управа, комерцијални сектор, удружења) и грађани. У свакој групи је неопходан по један фацилитатор и особе задужене за означавање предлога и потенцијалних решења на карти или моделу/макети. Учесници у радионицама су унапред одређени.

Поступак. Дизајн радионица може трајати током једног или више дана. Пре почетка, потребно је да се сви учесници упознају са дневним редом и циљевима радионице. Учесници су подељени у групе и распоређени око столова са картама или макетом. Величина групе није одређена, али је за обезбеђивање отворености и активног представљања свих страна најповољније да буде 8 до 10 чланова.

Учесници се подстичу да разраде своје идеје цртајући на картама или радећи на моделу / макети. Различите групе могу да обрађују различите делове локације или исту, али у другој размери. Кад се заврши рад по

групама, појединачни разрађени предлози се представљају свим учесницима ради даљег коментарисања и усаглашавања идеја.

Ресурси. За правилну примену технике потребно је да се обезбеди простор за рад, ангажују фацилитатори и набави неопходан материјал – на првом месту карта локације (орто-фото подлога) на којој се предлажу просторна решења и прибор за цртање.

Фото: АМБЕРО

Дизајн радионица у Ужицу

У процесу израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне у Ужицу, након провере SWOT анализе и анкетања грађана, уследио је корак дефинисања потреба и приоритетних интервенција. Дизајн-радионица је организована у Регионалној агенцији за развој у октобру, 2010. год. На радионици је учествовало двадесетак представника градске управе, јавних предузећа (туризам, урбанистичко планирање, култура, саобраћај, итд.), невладиног сектора и грађанских удружења.

Учесници су подељени у пет тематских група. За сваку тематску групу био је припремљен одговарајући графички приказ (карта) на којој су чланови групе уписивали и цртали своје предлоге и идеје за унапређење простора и услуга. На крају радионице, резултати појединачних група су презентовани свим учесницима.

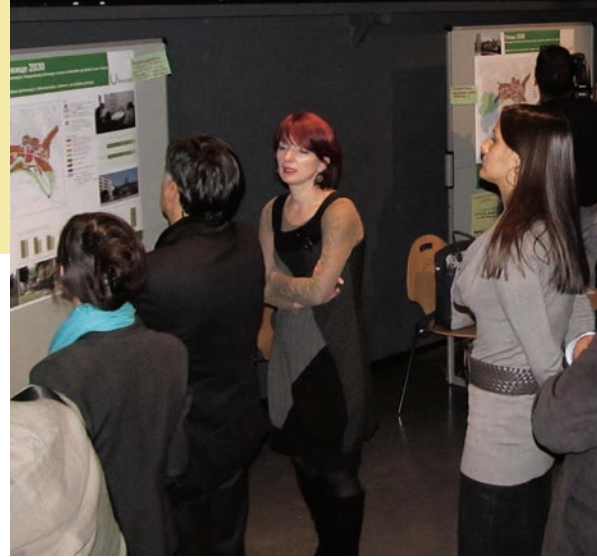
Предности

Подстиче креативно мишљење и доприноси грађењу партнерских односа међу учесницима. Користи се широк спектар знања и вештина, а квалитетна решења се добијају након кратког временског периода. Још једна добра страна је што може да се користи у почетним фазама планирања.

Недостаци

Често је потребно стручно знање или искуство за одређену тему или проблем. Техника није подесна за рад са великим бројем људи, а може се десити да на радионици не учествују типични и меродавни представници стејхолдера.

„World café“

„World café“ је креативан поступак у току којег већа група представника стејкхолдера међусобно размењује знања, искуства и идеје. Назива се и техником „колективног учења“. Омогућава развијање поверења између различитих актера који заједно испитују и процењују утицаје важних интервенција, истражују могућности и обликују идеје за даљи развој одређеног пројекта или плана.

Учесници. „World café“ укључује широк спектар стејкхолдера – грађана, стручњака, инвеститора, представника управе, итд. Техника се примењује у раду са већим групама (преко 10 учесника па до више стотина) и захтева присуство одговарајућег броја фацилитатора чији је задатак да усмеравају процес и помажу учесницима да изложе своје мишљење.

Поступак. „World café“ је отворен за све, а посебно се позивају представници стејкхолдерских група за чије учешће постоји значајан интерес.

Предметни пројекат, план или иницијатива презентује се по тематским групама. Основне информације о свакој теми посебно се дају на постерима или паноима, уз које су постављени столови, а на столовима прибор за писање (папири, оловке, лепљиви папирићи). Фацилитатор тематске групе је „домаћин“ стола и његова улога је да упути учеснике у тему и подстакне их да запишу своје идеје, коментаре и предлоге. Групе су мале, учесници се смењују у одређеном временском интервалу и обилазе

тематске пунктове, постепено се упознајући са свим темама и успут износећи своје мишљење. На самом крају, фацилитатори свим учесницима пленарно износе закључке по тематским целинама и истичу најбоља решења и предлоге које је могуће спровести у даљим корацима процеса.

Један овакав састанак обично траје од 3 до 4 сата.

Амбијент. За успешно извођење технике, од значаја је и амбијент који треба да наликује атмосфери кафића. Овакав амбијент подстиче опуштен и отворен разговор учесника.

Избор тема. Поред амбијента, називи тема и избор питања која ће бити постављена учесницима (усмено или као задатак, на постерима) такође су важни за успех скупа. Уколико учесници не нађу да су постављена питања занимљива или значајна, велика је вероватноћа да догађај неће постићи свој циљ.

Фото: АМБЕРО

Ужице – провера стратешких циљева и предлози пројеката

У току израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне, у Народном позоришту у Ужицу приређена је целодневна јавна манифестација (децембар, 2011. године) која је окупила око стотину представника управе, предузећа, различитих институција, грађана и деце.

Учесници су, према интересовању и без временског ограничења, обилазили различите тематске пунктове. Њихов задатак је био да предложе нове идеје за пројекте, а уз помоћ фасилитатора је вршена и провера секторских стратешких циљева. Успут се водио жив разговор између грађана који су спонтано дискутовали и записивали своје предлоге и идеје и качили их на изложене постере. Након рада по тематским групама, сви постери са предлозима су пленарно представљени.

Сви учесници имали су прилику да гласају за предлоге пројеката по избору, који су после тога уврштени у документ.

Предности

Креативан, неформалан процес, који доприниси развијању нових идеја и окуља велики број учесника. Разговори постају квалитетнији услед сталног дотока и размене нових идеја и знања.

Недостаци

Захтева промишљена и јасно дефинисана питања која ће подстаћи учеснике на квалитетан дијалог. Техника „World café“ није погодна када се жели доћи до конкретних одлука, детаљних аргумената или слагања са унапред понуђеним решењем.

Дефинисање визије

Ова техника окупља различите учеснике да заједнички обликују визију пожељне будућности. Техника се користи за дефинисање развојних циљева и њихову проверу, али и за предвиђање последица спровођења одређених одлука и планова. Добро промишљена визија може да обезбеди важне елементе дугорочног оквира развоја једне локалне заједнице.

Учесници. Сви могу да учествују у формулисању визије, без ограничења. Актери у визију уносе своја гледишта и вредности, која се затим обликују у скуп достижних циљева, а потом и у стратешке или оперативне документе.

Приликом дефинисања визије неопходно је присуство фацитатора. Његов задатак је да свима обезбеди прилику да искажу своје виђење будућности, као и да поступно усмери процес ка заједничком решењу.

Поступак. Учесници са сличним идејама, тежњама и жељама распоређују се тако да могу да дискутују, коментаришу и заједнички уобличи циљеве и правце развоја (социјалног, просторног, економског, итд.). Потом, свака група излаже осталим учесницима скупа своју слику будућности. Ове предлоге одликују општи, везујући елементи, али и различитости које могу да буду извор несугласица у даљем току дискусије.

Уважавање различитих мишљења и интереса, слободан ток мисли и игра асоцијација доводе до обликовања квалитетне и заједнички усаглашене визије.

Дискусија је основни начин да се дође до дефинисања визије. Она омогућава учесницима да својим речима, једноставно и слободно искажу сопствено виђење будућности.

Ресурси. Упоредо се користе инструменти графичког и писменог изражавања (скице, цртежи, фотографије, планови и карте, искази и др.) као илустрације постојећег стања и предложених промена, и као помоћно средство за оне који имају тешкоћа да искажу своје ставове.

Пожељно је да фацитатори буду ангажовани по свакој групи посебно, али је могуће и да то буде један који помаже свим групама, наизменично.

Од материјалних средстава, потребни су табле (flip-chart), папири, фломастери, а за финалну верзију визије могу да се користе и компјутер, пројектор и платно.

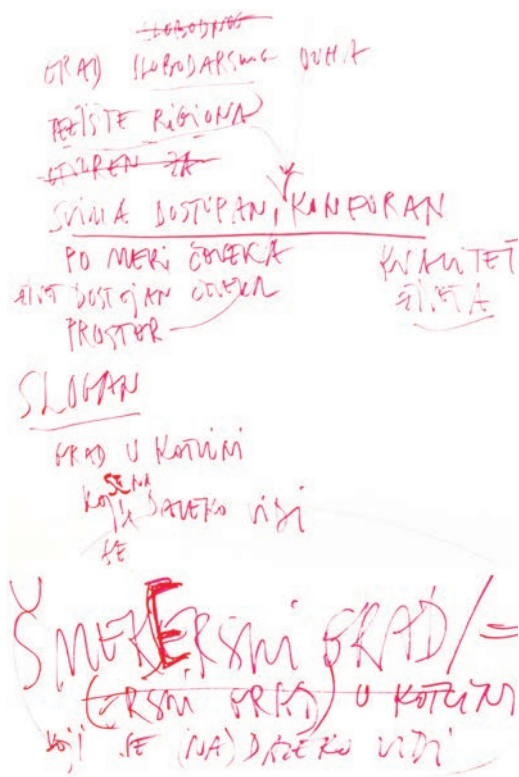
ФОТО: АМБЕРО

Ужице у 2030. год.

Визија: Град слободарског духа, оживљен културом, центар региона, свима доступан, комфоран, по мери човека, у коме се постиже висок квалитет живота.

Слоган: ШмекЕрски град у котлини који (се) далеко види

Дефинисање визије изведено је у поступку израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужице (Народно позориште, 1.12.2011. године). Учешће великог броја различитих *стејкхолдера* (око 100 представника градске управе, предузећа, различитих институција, грађана и деце) допринело је квалитету заједнички уобличене визије и афирмисало сам процес израде стратегије. Инспирирани ликовним радовима деце, одрасли су дали своје виђење будућности центра града. На паноиима су настајали цртежи и записиване су визије. Излагањем свих панова и кроз пленарну дискусију, вођену од стране фацилитатора, дошло се до заједничке формулације визије и слогана стратегије.

Предности

Техника је погодна за укључивање широког спектра актера у процес планирања. Има снагу да покрене различите развојне иницијативе и учини поступак одлучивања јасним и разумљивим. Велики број учесника обезбеђује разноврсност идеја.

Недостаци

Са друге стране, велики број учесника и разноврсност гледишта отежава проналажење компромисних решења, односно сагласност у вези са финалним формулацијама. Уколико поступак није вођен да пружи могућност да сви искажу своје виђење, може доћи до наметања идеја речитијих и убедљивијих појединаца.

Конкурс – прикупљање идеја

Конкурс представља добар начин да се подстакне креативно мишљење и популаризује одређена иницијатива или процес. На конкурс или прикупљање идеја могу да буду позвана стручна лица, али и сви заинтересовани који желе да дају допринос својим предлозима. Конкурс се обично одржава на почетку неке иницијативе или када постоји значајно неслагање са предложеним решењем. Расписивање урбанистичко-архитектонског конкурса за решење локација које су од значаја за локалну самоуправу регулисано је прописом.

Учесници. Организатор је најчешће локална управа или нека њена институција. Могу да учествују лица свих узраста и професија или стручњаци одговарајућих профила. Жири чине стручњаци и представници надлежних установа, али могу да буду и грађани, званичници, инвеститори, итд.

Поступак. Реализација урбанистичко-архитектонских конкурса, који могу да буду отворени, ограничени и позивни, идејни и пројектни, једностепени и двостепени конкурси, утврђена је правилником.

За прикупљање идеја, у којем учествује шира јавност, организатори планирају догађај и окупљају партнере и спонзоре. Одређују се задаци и теме, критеријуми за учешће и оцењивање радова, врсте награда, итд. Могу бити установљене и различите категорије, нпр. за студенте, ширу јавност или школску децу. Након тога се оглашава такмичење, са информацијама везаним за рокове, место предаје и дозвољене или препоручене формате и технике.

Радове оцењује жири кога именују организатори или се врши јавно гласање. Следи проглашење победника и свечана, медијски испраћена, додела награда и изложба. На крају се припрема извештај са резултатима, а могућа је и израда публикације.

Ресурси. Главне трошкове чине: цена оглашавања, надокнада за учеснике (жири и известиоци), обезбеђивање награда и одговарајућег изложбеног простора.

Такмичење у цртању. Техника је намењена учесницима свих узраста, а нарочито је захвална за рад са децом и омладином. Сврха је да се прикупе детаљне графичке информације о постојећем или идеалном (замишљеном) окружењу. Добијени цртежи представљају драгоцен изложбени материјал, често одражавају ставове локалне заједнице и, као пријатна „сценографија“ подстичу одрасле на креативност.

Фото: AMBERO

Како деца виде будућност свог града – такмичење у цртању у Крагујевцу

У Крагујевцу је у току израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне организовано такмичење у цртању „Мој град у будућности“. Као ауторе, окупило је децу из локалних основних школа, која су цртеже радила у оквиру редовне школске наставе. У наставку је у Градској скупштини приређена јавна изложба и избор најуспелијих цртежа по мишљењу публике – грађана Крагујевца (30.11.2011. год.). Аутори три најбоља рада добили су дипломе и књиге.

Изложба дечијих радова послужила је као инспирација за заједничко формулисање визије града у будућности.

Предности

Преко такмичења идеја, предметни пројекат или иницијатива постаје отворена за јавност, а представља и делотворан начин за прикупљање нових идеја. Догађај привлачи пажњу медија. Техника је нарочито захвална за рад са децом и омладином.

Недостаци

Организација конкурса и прикупљања идеја може бити дуготрајна и захтевна. Могуће је да награђени радови не наиђу на одобравање локалне заједнице. У ситуацијама када су учесници школска деца или лаици, често нису покривени сви аспекти постављеног задатка.

Округли СТО

Округли сто омогућава различитим стејкхолдерима да равноправно дискутују о проблемима и да заједничким договором дођу до решења. Суочавају се различита гледишта и тражи се договор који ће задовољити све учеснике. Техника може да се користи када је за реализацију планова и пројеката потребна сарадња јавног, комерцијалног и цивилног сектора.

Учесници. Округли сто обично организује управа или нека локална установа, а поред њених представника, састанку присуствују и представници комерцијалног сектора, стручњаци и грађани, у зависности од теме. Сви учесници имају равноправан положај и могу да говоре отворено и искрено о теми.

Пошто „ председавајући ” округлог стола не би требало да постоји, неопходно је присуство фацилитатора да би се постигла пријатна атмосфера за рад и дискусију, успоставио и одржао ред у комуникацији, дискусија одржала у оквиру задате теме и олакшало доношење одлука. Поред фацилитатора који усмерава дискусију округлог стола, могу учествовати и стручњаци који презентују тему о којој ће бити дискутовано, а по потреби још један фацилитатор чија би улога била бележење и представљање коментара и припрема бележака са састанка.

Поступак. Округли сто може да траје неколико сати или се може организовати више састанака у току неколико дана. У питању су састанци затвореног типа, са ограниченим бројем учесника.

Округли сто може имати за тему један или више аспеката једног плана, стратегије или пројекта. На почетку дискусије, фацилитатор објашњава сврху окупљања, а потом следе: презентација, која обједињује контекст пројекта, дискусија на задату тему, коментари и предлози и кратка завршна реч уз презентацију закључака. Резултати дискусије представљају се у извештају који је доступан свим учесницима у штампаној или електронској форми.

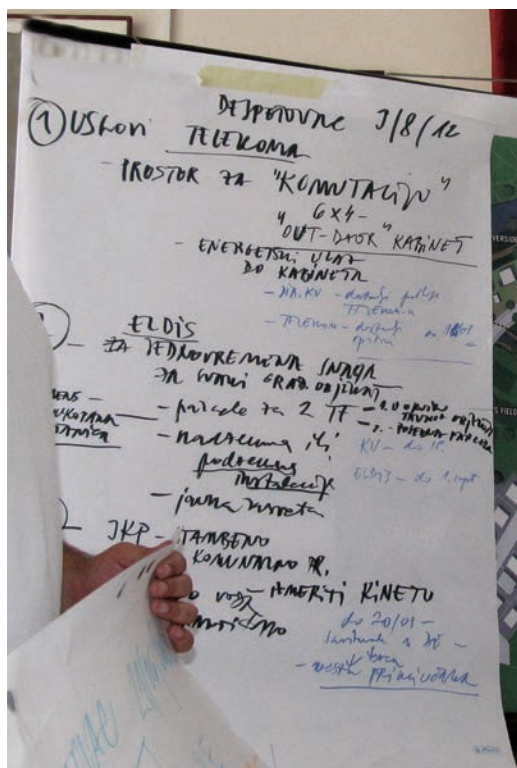
Отвореност. Округли сто је техника која има циљ да суочи различите аспекте проблематике, а не актере. Сам назив технике *Округли сто* упућује на једнако учешће свих страна у разговору, што тражи одговорност и међусобно уважавање учесника.

Фото: АМБЕРО

Округли сто за проверу опсега истраживања

У поступку израде Плана детаљне регулације и Стратешке процене утицаја на животну средину за ново стамбено насеље „Ресава“, у Деспотовцу су прибављени услови надлежних институција и предузећа, а додатно је организован и округли сто. Овај стручни састанак искоришћен је за дискусију о провери опсега истраживања утицаја на животну средину. На састанку су учествовали представници градске управе, јавних предузећа, обрађивача плана и организације ангажоване за израду СПУЖС. Продискутовани су и усаглашени различити услови и дошло се до заједничких техничких решења. На овај начин додатно је скраћена процедура усклађивања услова у поступку израде урбанистичког плана и директно су сагледани могући конфликтни утицаји на животну средину и мере за њихово превазилажење.

Предности

Техника се заснива на широком спектру мишљења. Укључује актере из различитих области, што омогућава квалитетну и креативну размену знања и искуства, као и повезивање сектора и интересних група који пре тога нису имали прилику да сарађују.

Недостаци

Постоји ризик да дискусијом доминира једна тема или аспект и да важна питања и проблеми остану неразмотрени. Врло често је потребно да је фасилитатор из стручног поља теме округлог стола, како би био у стању да препозна квалитетне коментаре и закључке из обиља различитих мишљења.

„Изговори гласно“

„Изговори гласно“ реализује се као комбинација јавног скупа и изложбе. Учесници присуствују догађају, проналазе теме које их интересују и изјашњавају се о питањима која се тичу развоја простора у коме живе. Ова техника примењива је у свим фазама планирања и делотворна је за решавање питања развоја од локалног значаја (нови комерцијални садржаји, рекреација, развој саобраћаја, унапређење урбане безбедности, итд.).

Учесници. Учесници су сви заинтересовани грађани, представници локалне заједнице, стручна јавност и други. Највећим делом су то случајни пролазници које је привукла радозналост. Догађања се често организују тако да се укључе и деца – на пример, као учесници такмичења у цртању и осмишљавању града будућности.

Поступак. Ова техника спроводи се на различите начине, комбиновањем догађања у току једног или више дана.

Грађанима се пружа могућност да одређено време буду у центру пажње и изнесу своје

мишљење о теми или темама. Наиме, води се нека врста дебате у којој учесници постављају питања фацилитаторима, добијају одговоре, износе проблеме и жеље, као и визију развоја заједнице.

Док чекају на ред да се изјасне о датој теми, учесницима се омогућава да забележе или скицирају своје идеје, које се потом излажу на паноима као део изложбеног материјала. Фацилитатор има споредну, али врло значајну улогу, а догађај се бележи видео или аудио записом, како би се омогућила анализа у даљим корацима процеса планирања.

Прорачун трошкова

	Припрема	Реализација	Праћење
Утрошено време	3 радна дана запослених у ЈЛС* 5 радних дана стручњака	2 радна дана запослених у ЈЛС 5 радних дана фацилитатора	2 радна дана запослених у ЈЛС 2 радна дана стручњака
Трошкови	Радна снага (650 евра) Материјални трошкови (300 евра)	Радна снага (600 евра) Материјални трошкови (470 евра)	Радна снага (300 евра)
Људски ресурси	2 запослена у ЈЛС 1 стручњак за партиципацију 3 стручна сарадника 1 урбаниста	2 запослена у ЈЛС 2 стручњак за фацилитацију 3 стручна сарадника 1 урбаниста	2 запослена у ЈЛС 1 стручњак за партиципацију 1 стручни сарадник

* - Јединица локалне самоуправе

Фото: АМБЕРО

„Скривено благо Рајкова“ у Мајданпеку

У току израде Плана детаљне регулације туристичког подручја „Рајково“, 31. октобра 2012. год. у Дому културе у Мајданпеку одржана је радионица „Изговори гласно“ под називом „Потрага за скривеним благом Рајкова“. Циљ радионице био је да се грађани обавесте о идејама за уређење просторне целине „Рајково“, која се налази у близини града, као и да им се пружи прилика да јавно изложе своје виђење и предлоге кроз активно учешће. На интерактивним паноима урбанисти и грађани су заједнички обрадили теме идентитета Рајкова, искоришћености простора, спортских и рекреативних потенцијала, садржаја за младе, туристички атрактивних простора и манифестација. Предлози са радионице су постали саставни део Нацрта Плана.

Предности

Техника је корисна када треба ускладити супротстављена мишљења у раним фазама процеса планирања, као и када дискусија о одређеној теми треба да води узајамном разумевању учесника. Има едукативни карактер и пружа могућност препознавања различитих потреба, мишљења и жеља актера, чиме се гради мрежа сарадње и осећаја припадања заједници.

Недостаци

Ова техника изузетно је захтевна што се тиче припреме и самог руковођења поступком, поготову када постоје супротстављене групе учесника. Захтева значајна финансијска средства (видети прилог *Прорачун трошкова*).

40

Технике повратног информисања

Повратно информисање омогућава свим учесницима увид у начин на који су њихове примедбе и сугестије представљене и укључене у процес доношења одлука.

Повратне информације могу се појавити једном (у завршној фази) или више пута у току партиципативног процеса – онда када је важно обавестити учеснике о актуелностима или резултатима везаним за одређени пројекат или план.

4.1 Извештавање. Извештај је сажет, формални документ који представља опис и закључке из пређеног корака у неком процесу. Омогућава учесницима пратиципативног процеса да испрате на који начин су њихови коментари укључени у процес одлучивања. Обично се шаље после одржане седнице комисије за планове или уз позив за достављање писаних коментара. Форма извештаја о јавном увиду на нацрт плана прописана је правилником.

Извештај може бити у електронској или штампаној форми, али не би требало да буде

дужи од неколико страна. Послати материјал требало би да садржи и информације за контакт (адреса, број телефона, име, адреса електронске поште) у случају да примаоци желе да пошаљу питање или коментар.

4.2 Достављање писаних коментара. Ова техника омогућава заинтересованим странама да сачине детаљне примедбе на предложена решења и одлуке. То је начин да доносиоци одлука стекну увид у ставове, интересе и приоритете локалне заједнице. Може да се користи у почетним фазама израде планова или стратешких докумената или као средство за проверу предложених решења. У Србији је у примени достављање писмених примедби на нацрт плана у току јавног увида.

Пристигле коментаре прегледају запослени у институцији која организује партиципативни процес, односно чланови комисије за планове када је у питању плански документ. Коментари се разматрају, а потом се саставља извештај у коме се генеришу све пристигле примедбе и предлози. Дописи могу бити и анонимни (што не важи за примедбе у току јавног увида), али је пожељно да постоји контакт информација (број телефона и е-маил адреса) на коју управа може да упути одговоре, објашњења и текуће информације.

4.3 Презентација. Под презентацијом се подразумева представљање предлога планских решења и пројеката одређеним стејкхолдерским групама.

Фото: АМБЕРО

Презентација се користи када планиране активности имају нарочит утицај на одређене групе у заједници, па их је потребно заинтересовати, информисати или од њих добити пристанак за одређену иницијативу. Јавна презентација нацрта планских докумената у току јавног увида регулисана је законом (видети 2.5 *Јавни увид*).

Презентације обично држе обрађивачи плана или за ту прилику специјално ангажовани, стручни предавачи. Публика може бити бројна, некад и преко стотину људи.

4.4 Објављивање резултата.

Објављивање информација о резултатима анкета грађана, о спроведеном јавном увиду на нацрт плана и одлучивању по примедбама, о резултатима консултација или неке друге реализоване технике партиципације, значајно доприноси транспарентности доношења одлука, а уједно и легитимитету самог процеса планирања. Повратне информације могу да буду упућене поштом свима који су доставили примедбе, али и

објављене дистрибуирањем штампаног материјала, постерима (билбордима) или слањем електронске поште.

4.5 Повратно информисање преко интернета.

У питању је техника којом се пружају информације о одлукама или решењу неког плана или пројекта, после одржаних радионица или консултација. Ово је најјефтинији начин повратног информисања којим се допире до великог броја грађана. Са друге стране, требало би имати у виду да велики број грађана у Србији нема приступ интернету (близу половина домаћинстава у 2011. год.), па је важно да ова техника не буде и једини вид пружања повратних информација.

Предности

Технике повратног информисања подстичу дијалог и граде основу за размену мишљења између доносиоца одлука и стејхолдера. То је ефикасан начин да се у локалној заједници изгради поверење и узајамно уважавање и повећа квалитет и легитимитет усвојених решења и одлука.

Недостаци

Углавном је у питању једносмерна комуникација. Осим у случају информисања преко интернета, грађани и други стејхолдери немају увид у међусобне коментаре и мишљења. Ова техника захтева време, а заинтересованост да се пруже повратне информације може бити мала.

СЦЕНА РИЈИ

Различити сценарији планирања урбаног развоја примењени су у оквиру Пројекта „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“ током 2011/12. године. Послужили су за проверу:

- ранијег укључивања стејкхолдера и партиципације грађана у формалном процесу урбанистичког планирања развоја новог стамбеног насеља, стамбено-комерцијалне зоне, *brownfield* локације, новог туристичког подручја, урбане обнове и израде стратешке процене утицаја на животну средину;
- примене различитих техника активне партиципације, консултација и информисања током целокупног процеса израде стратегија интегралног урбаног развоја.

СЦЕНАРИЈИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ

Под сценаријом подразумевамо пројекат или процес у коме се одвијају планиране активности партиципације. У пракси планирања урбаног развоја, могући су различити сценарији – урбана обнова, изградња новог стамбеног насеља или зоне мешовите намене, развој *brownfield* локације, развој туристичког подручја и заштићеног природног добра, интегрални урбани развој централне градске зоне, утврђивање мера заштите животне средине кроз израду стратешке процене утицаја или студије вредновања и сл. На сваком од овде датих сценарија приказане су различите технике партиципације¹¹, најчешће инкорпориране у формални плански процес.

Наведени примери прилагођени су актуелним околностима у Србији и служе као идеја, а не као правило у одабиру техника. За сваки појединачни случај могуће је изнаћи различите начине да се постигне жељени циљ.

Сценарији су распоређени у две групе, у односу на улогу партиципације у процесу: 1) увођење ране партиципације у урбанистичко планирање (укључивање стејкхолдера и партиципација грађана) и 2) партиципативно планирање (које је у домену „неформалног“ планирања).

¹¹ Технике информисања детаљније су образложене у поглављу *Технике партиципације* на конкретним примерима.

Преглед сценарија реализоване партиципације у процесима планирања урбаног развоја на Пројекту „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“, 2011. и 2012. године.

СЦЕНАРИЈИ	СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА	ПРИМЕРИ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ
развој новог стамбеног насеља	План детаљне регулације за изградњу стамбеног насеља „Ресава“, Деспотовац	рано укључивање стејкхолдера и партиципација грађана
развој комерцијално-стамбене зоне	План детаљне регулације за изградњу комерцијално-стамбене зоне „Југово“, Кладово	рано укључивање стејкхолдера
развој <i>brownfield</i> локације	План генералне регулације индустријске зоне „Спортски аеродром“, Краљево	рано укључивање стејкхолдера
урбана обнова и развој туристичких садржаја	План детаљне регулације марине, Смедерево	рано укључивање стејкхолдера
развој туристичког подручја и заштита природних вредности	План детаљне регулације за развој туристичког подручја „Рајково“, Мајданпек	рано укључивање стејкхолдера и партиципација грађана
стратешка процена утицаја на животну средину	¹² СПУЖС за изградњу стамбеног насеља „Ресава“, Деспотовац ¹³ Студија упоредног вредновања локација са еколошког аспекта, Деспотовац СПУЖС за развој туристичког подручја „Рајково“, Мајданпек	рано укључивање стејкхолдера и партиципација грађана
интегрални урбани развој централне градске зоне	Стратегија интегралног урбаног развоја централне градске зоне, Крагујевац ¹⁴ Стратегија интегралног урбаног развоја централне градске зоне, Ужице	укључивање стејкхолдера и партиципација грађана током целокупног процеса планирања

¹² Прва награда на 21. Салону урбанизма 2012. год. у категорији Заштита животне средине кроз студије и планове.

¹³ Друга награда на 20. Салону урбанизма 2011. год. у категорији Заштита животне средине кроз студије и планове.

¹⁴ Прва награда на 21. Салону урбанизма 2012. год. у категорији Истраживања и студије у области урбанизма.

ДЕСПОТОВАЦ

Развој стамбеног насеља „Ресава”

Процес планирања урбаног развоја насеља је подразумевао припрему Плана детаљне регулације, уз израду Стратешке процене утицаја на животну средину (СПУЖС).

Током израде студије упоредног вредновања локација и урбаног дизајна одржано је више дискусионих група, радионица и презентација решења са кључним стејкхолдерима – представницима локалне управе, члановима комисије за планове, представницима јавних предузећа и локалних установа и грађанима.

На самом почетку израде плана одржан је округли сто са јавним предузећима („scoring meeting”) како би се усагласили услови за потребе израде плана и стратешке процене утицаја на животну средину. Након тога одржана је и радионица са грађанима и стејкхолдерима *Каталог избора* на којој су разматране теме јавних простора, типова кућа, уређења дворишта, ограда и фасада. Резултати гласања грађана унети су у планско решење у раној фази планирања – фази концепта плана. Паралелни процес израде урбанистичког плана и СПУЖС-а подразумева и заједнички јавни увид како би се мере заштите уврстиле у нацрт плана. План је усвојен у децембру 2012. године.

Унапређење рада са грађанима

„Мислим да се јавним увидом не добија адекватна партиципација грађана јер је велики број учесника често неинформисан да је у току јавни увид на нацрт плана. Сматрам да се пре почетка израде планске документације, а након доношења одлуке, сви власници земљишта у обухвату плана, морају обавестити писменим путем. Потребно је направити визуелну симулацију шта се са датим подручјем жели урадити и направити неколико скупова на којима би се са грађанима разговарало о основним идејама и правцима развоја подручја.”

(Дарко Петровић, Дирекција за изградњу, Деспотовац)

„Грађани морају бити укључени у раним фазама израде плана, нарочито у раним фазама израде СПУЖС-а. Будући да они представљају кориснике простора за који се планира, њихова искуства и знања могу бити од непроцењиве вредности.”

(Евица Рајић, „ECOLOGICA URBO”, Крагујевац)

ЛЕГЕНДА

	Стратешко планирање (кораџи)
	Формална процедура
	Информисање
	Консултације
	Активна партиципација

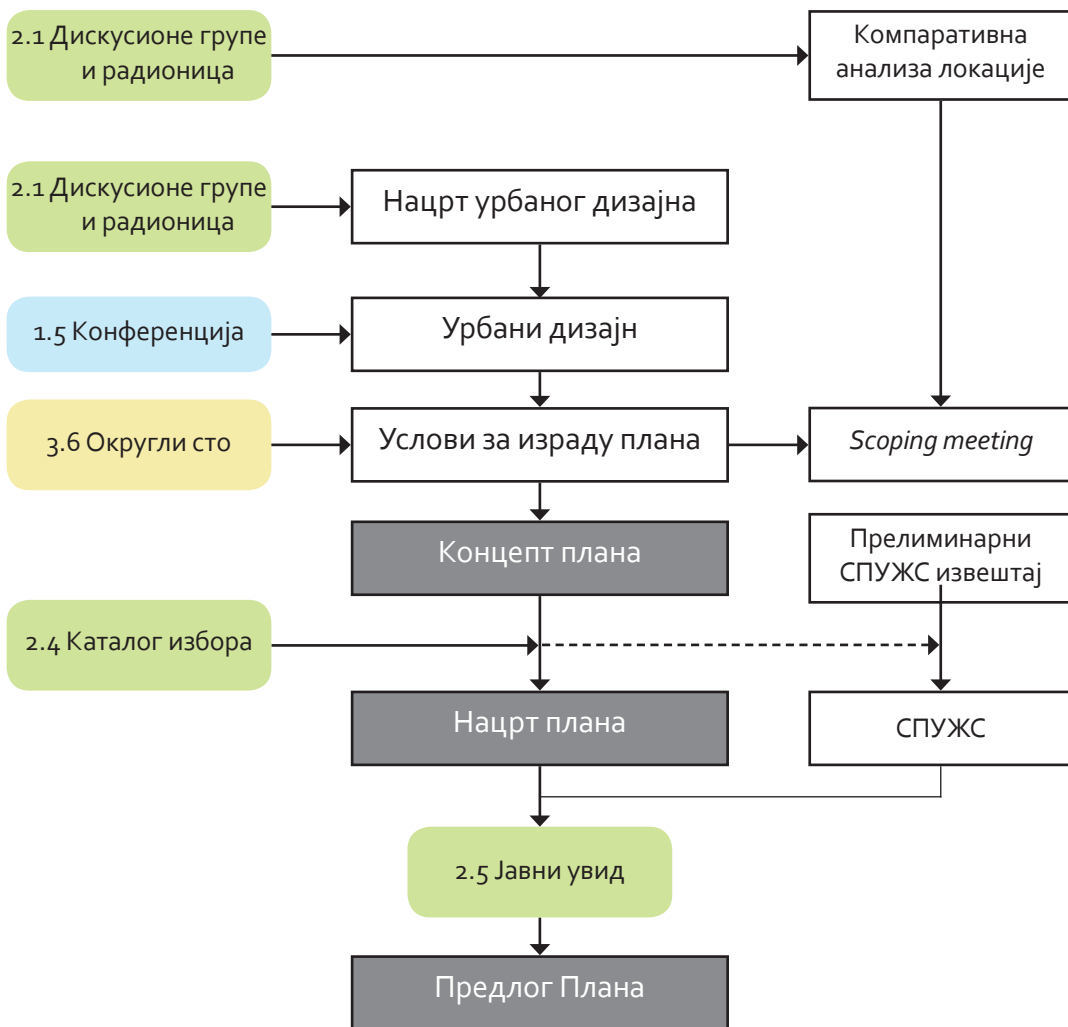

Фото: АМБЕРО

КЛАДОВО

Развој комерцијално-стамбене зоне „Југово“

За потребе развоја стамбено-комерцијалне зоне у Кладову извршена је провера урбанистичко-архитектонског решења (урбани дизајн) као основа за израду Плана детаљне регулације. Повод за рад је била иницијатива Одељења за урбанизам и Канцеларије за локални економски развој Општине Кладово за израду Плана детаљне регулације насеља „Југово“.

Урбаним дизајном испитани су односи комерцијалних, услужних и занатских делатности у функцији развоја туризма, наутике и пословне инфраструктуре, становања и комуналних делатности, као и типови намена делатности, варијетети урбаног склопа, саобраћаја, јавних и зелених површина и предлога парцелације. На основу предлога урбанистичког решења оцењена је економичност пројекта – инвестициони и накнадни трошкови и провера економичности у смислу трошкова и накнадних трошкова, одржавања, промета, итд.

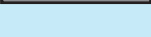
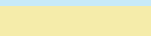

Представници локалне самоуправе (одељења за урбанизам, локални економски развој и сарадњу са дијаспором), јавних предузећа и општинских установа били су активно укључени у израду урбаног дизајна како би се остварио директан допринос локалне заједнице реализацији пројекта, ојачали капацитети локалних актера, те обезбедио виши ниво прихватања увођења нових инструмената у процес урбанистичког планирања. Финална презентација тродимензионалног модела приређена је за представнике управе и комисије за планове.

Успостављање сарадње између организација

„На примеру урбаног дизајна у Кладову, локална управа је имала кључну улогу у одређивању намена површина и капацитета изградње. Одржано је више састанака и радионица, на којима је вршена презентација појединих фаза и вођена дискусија са изношењем коментара и сугестија за даљи рад. У процес су била укључена и локална јавна предузећа, као и надлежна електродистрибуција, што је било важно због значајних ограничења локације - постојећих електроенергетских коридора. Процес је резултирао усвајањем урбанистичког решења које пружа шансу локалној управи да фазно крене у реализацију локације, у складу са реалним могућностима и потребама.“
(Драгана Бига, „Архиплан“ Аранђеловац)

ЛЕГЕНДА

	Стратешко планирање (кораци)
	Формална процедура
	Информисање
	Консултације
	Активна партиципација

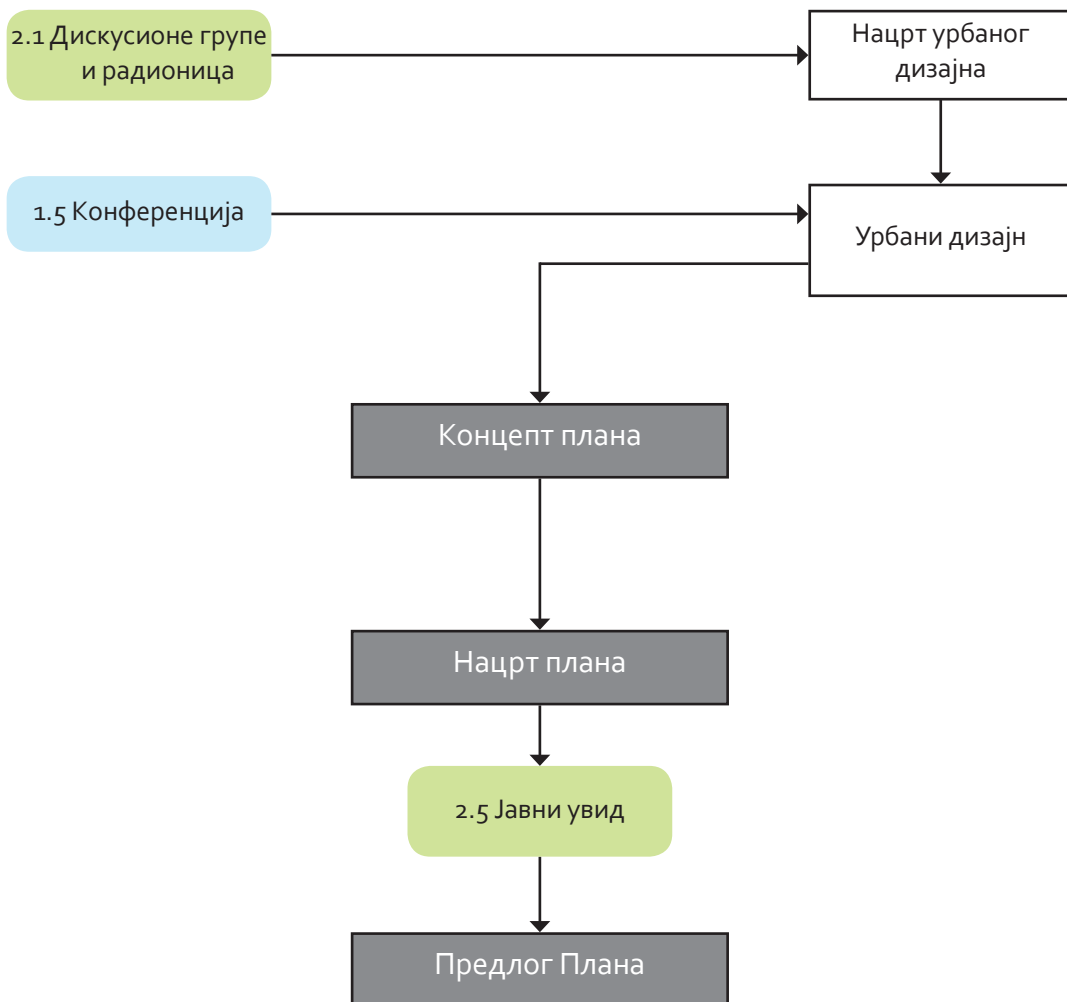

Фото: АМБЕРО

СМЕДЕРЕВО

План детаљне регулације урбане обнове

Као један од приоритета урбаног развоја, Смедерево је одабрало развој марине на ушћу реке Језаве у Дунав, уз средњовековну српску тврђаву. Развојем марине тежи се унапређењу локалне туристичке понуде и економског развоја, а истовремено и уређењу запуштеног речног басена и простора који карактеришу мешовите намене и нелегална градња.

Поред израде Плана детаљне регулације, за потребе развоја марине израђене су Студија изводљивости, која садржи и предлог урбанистичко-архитектонског решења, макета и брошура о пројекту. Ови документи и макета приказани су на конференцијама у Смедереву и на међународном сајму „Ехро Real“ у Минхену октобра 2012. године.

У седмомесечном процесу израде студије изводљивости одржан је велики број радних састанака, али су организоване и дискусионе групе са кључним стејкхолдерима из различитих сектора управе и јавних предузећа (економски развој, развој туризма, саобраћај, водоснабдевање, електромрежа), републичких и регионалних установа (управљање водама, заштита споменика културе), локалним удружењима грађана, потенцијалним инвеститорима (домаћим и страним) и заинтересованим грађанима.

Видљиви резултати

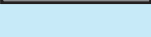
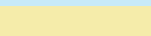

„Видљив резултат ове иницијативе је мобилизација просторног капитала града и иницијација активности разних привредних, производних, непрофитних организација и њихова заинтересованост за реализацију пројекта.

У последње време све су израженији социо-економски утицаји који утичу на начин и потребу укључивања актера који имају јасне интересне позиције на следећи начин: сиромашни грађани да не осиромаше више, јавне установе да обезбеде минимум услова економског опстанка, инвеститори да остваре интерес квадрата и профита, а невладине организације да случајно не испусте могућност да се не јаве. Од помирења тих интереса зависи и усвајање плана.“

(Ненад Крчум, Дирекција за изградњу, урбанизам и грађевинско земљиште, Смедерево)

ЛЕГЕНДА

	Стратешко планирање (кораци)
	Формална процедура
	Информисање
	Консултације
	Активна партиципација

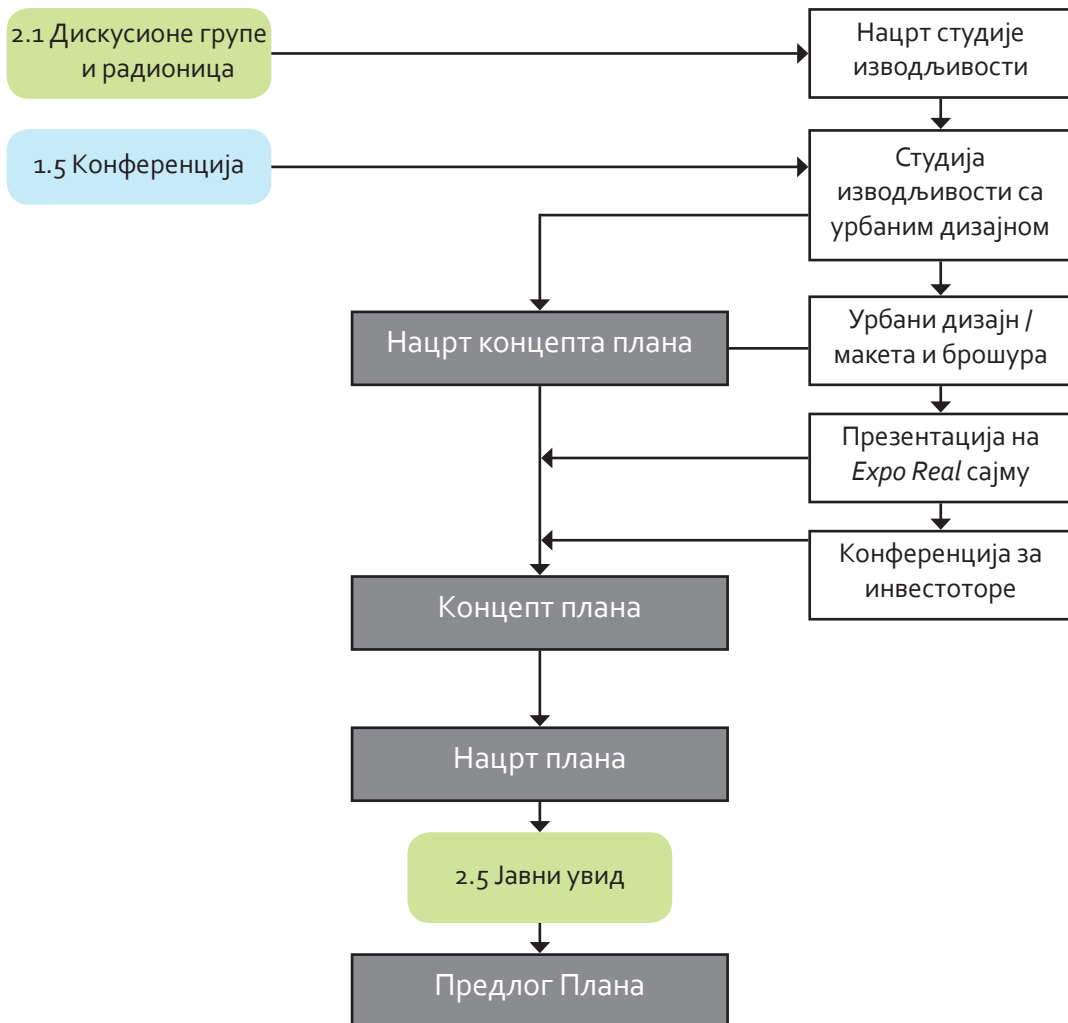

Фото: АМБЕРО

МАЈДАНПЕК

Развој туристичког подручја „Рајково”

Ради побољшања туристичке понуде Мајданпека, а у складу са принципима заштите животне средине и еколошке валоризације простора, у току 2011. год. израђена је Студија изводљивости за подручје „Рајково”, а до краја 2012. год. завршени су Нацрт Плана детаљне регулације и Стратешка процена утицаја на животну средину за исту зону.

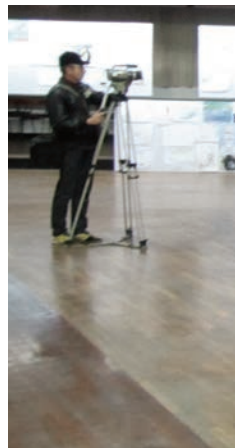
Подручје „Рајково”, уз реку Дунав и локалитет Лепенског вира, чини јединствену туристичку понуду општине Мајданпек. Подручје обухвата четири просторне целине, међу којима и Рајкову пећину, изузетну спелеолошку и туристичку атракцију.

Израду Студије изводљивости пратили су састанци дискусионих група, а Студија је била изложена и на интернет страници општинске управе ради консултација са грађанима. У току ране фазе израде Плана и СПУЖС – израда концепта плана и прелиминарног извештаја, први пут је у Србији спроведено партиципативно дешавање *Изговори гласно* у којем су учествовала школска деца, заинтересовани грађани, представници локалне управе и установа.

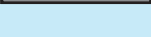
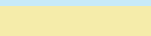

Добијање конкретних идеја и предлога

„Морам признати да сам највише нових ствари чуо од људи који су некако организовани – људи који су у неким групама, удружењима, клубовима, који имају профилисане жеље и потребе. Господин из Удружења „Мајданпек”, момак који се бави оријентирингом и девојчица извиђач, сви су имали сасвим јасне и конкретне идеје и предлоге. Сада, када погледам и стикере на паноима, види се јасна идеја шта људи хоће, али и жеља да се то оствари.”

(Синиша Темерински, „Архиарт”, Београд)

ЛЕГЕНДА

	Стратешко планирање (кораџи)
	Формална процедура
	Информисање
	Консултације
	Активна партиципација

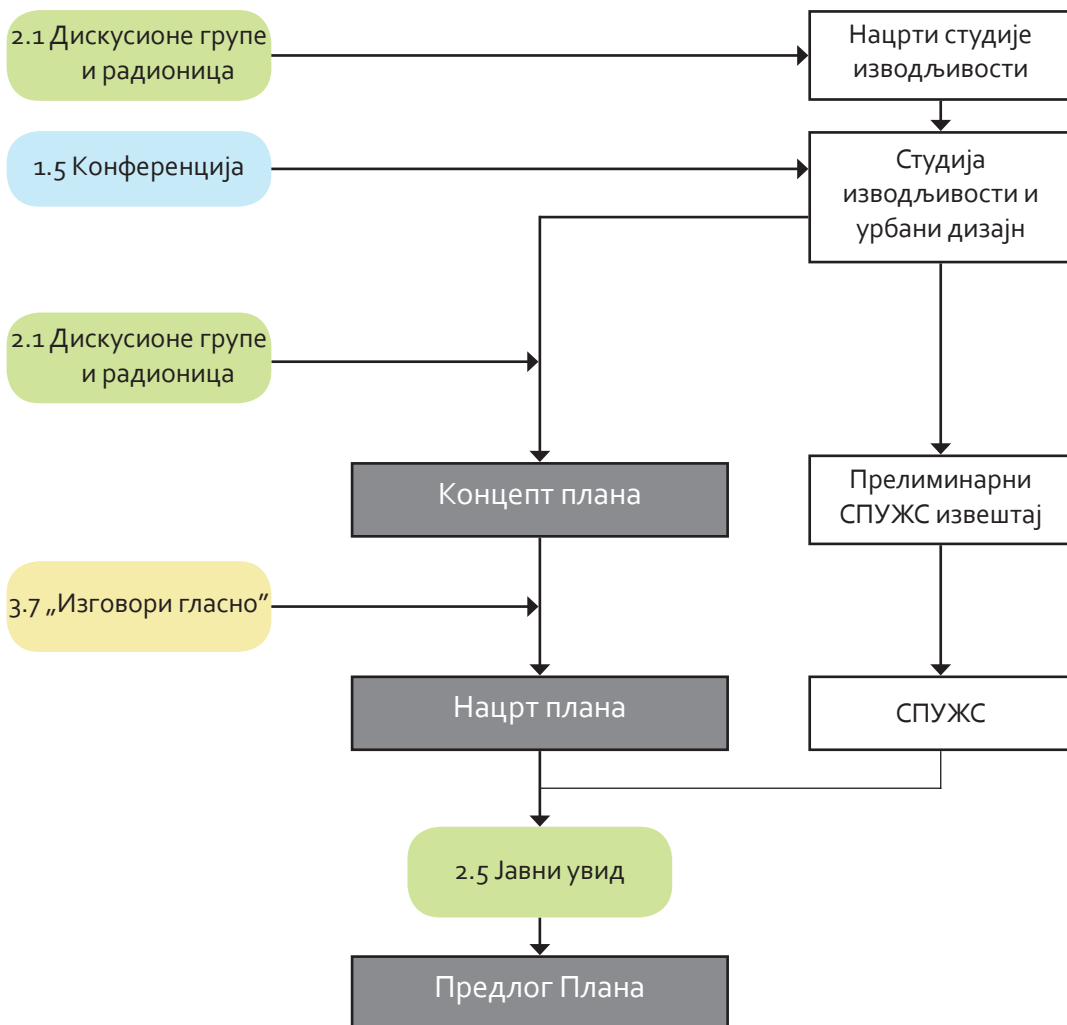

Фото: АМБЕРО

КРАЉЕВО

Развој *brownfield* локације „Индустриска зона – Спортски Аеродром”

За пословно-индустриску зону „Спортски аеродром”, која иде главном саобраћајном артеријом града, израђени су Претходна студија изводљивости и Регистар објеката у фази Концепта Плана генералне регулације.

Претходна студија изводљивости анализира је да ли и под којим условима индустриска зона може да се развија, па је извршена анализа локација, тржишта и намене површина, као и менаџмент пројекта и маркетинг. Регистар објеката је формиран како би потенцијални инвеститори могли да добију кључне информације о слободним и заузетим парцелама, могућностима коришћења, изградње, комуналне опремљености и могућностима прикључења на инфраструктурну мрежу.

У процесу израде плана, регистра и претходне студије изводљивости, одржан је велики број радних састанака, али и организованих дискусионих група и радионица са кључним стејкхолдерима – локалним привредницима, представницима управе, Регионалне привредне коморе, Машинског факултета, министарстава (економије и регионалног развоја и грађевинарства и урбанизма), Агенције за страна улагања и промоцију извоза (СИЕПА) и Агенције за приватизацију.

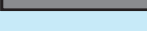
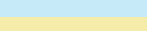

Планирање „на други начин”

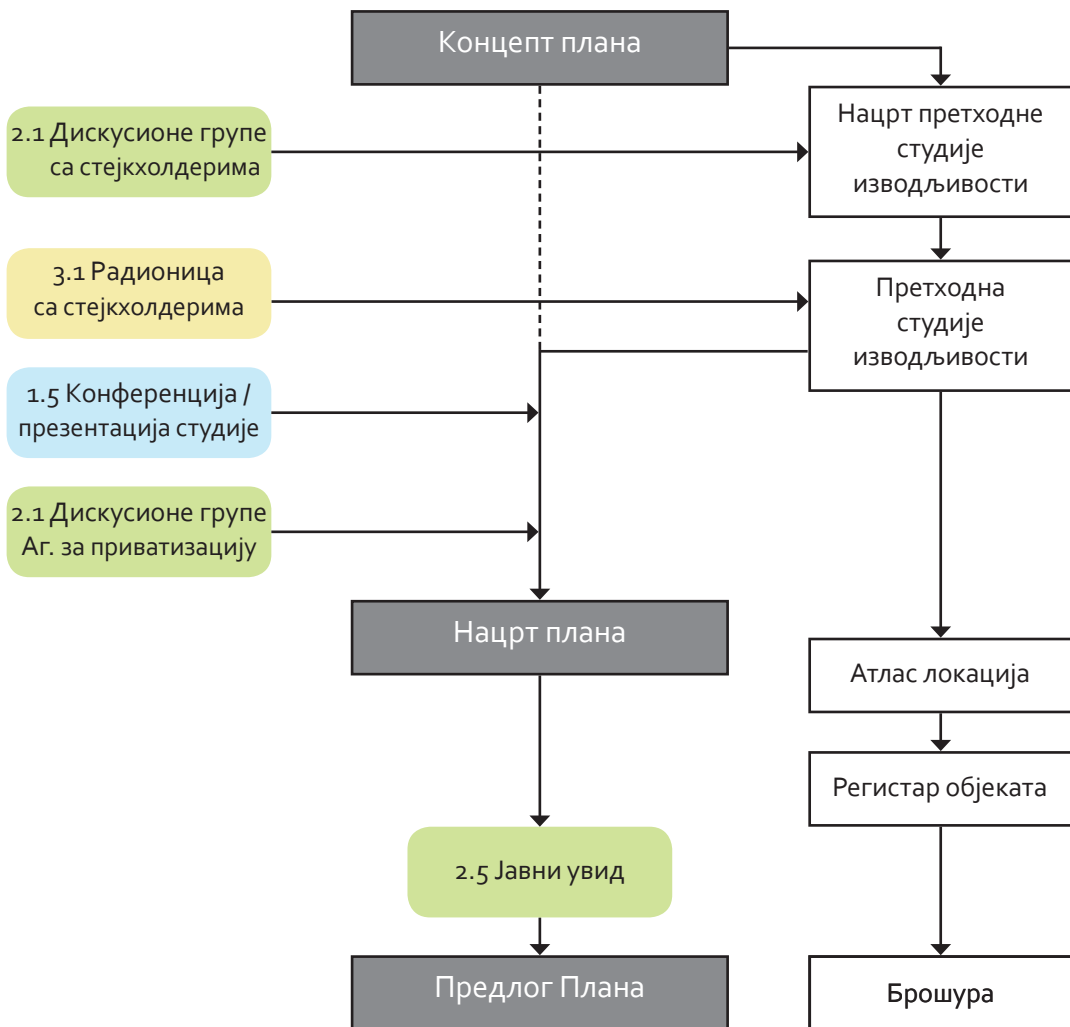
„Значајан резултат је, пре свега, другачија свест стручњака који су учествовали у планирању 'на други начин'. Имали су прилике да упознају процес ране партиципације заинтересованих актера који је увек давао другачије резултате у односу на чисто техничко решавање проблема. Важно је и искуство које се тиче целокупног сагледавања проблема планирања, не само са аспекта архитектонске, грађевинске струке већ и мултидисциплинарно са аспекта бриге о човековој околини, социјалним потребама, могућим утицајима на климатске промене и друго.”

(Мирко Миладиновић, Дирекција за планирање и изградњу „Краљево”)

ЛЕГЕНДА

	Стратешко планирање (кораџи)
	Формална процедура
	Информисање
	Консултације
	Активна партиципација

КРАГУЈЕВАЦ

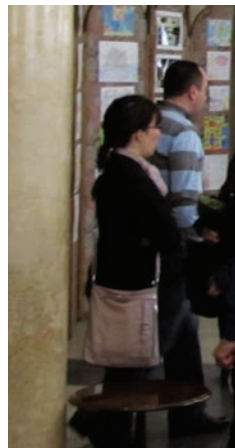
Стратегија интегралног урбаног развоја

Први пут у Србији, у току 2010. и 2011. г., израђене су стратегије интегралног урбаног развоја централних градских зона у Крагујевцу и Ужицу. Стратегија интегралног урбаног развоја је нов инструмент планирања урбаног развоја, промовисан Лајпцишком повељом о одрживим европским градовима из 2007. године. Основни циљеви стратегије засновани су на урбаној обнови и успостављању нових квалитативних мера вредновања простора, а преко подстицања боље понуде грађевинског земљишта, унапређења постојеће техничке и социјалне инфраструктуре, пренамене, интензивирања и преобликовања недовољно коришћених простора.

Процес израде Стратегије су у свим корацима пратила партиципативна дешавања, различита и примерена сваком од корака у процесу планирања. У њима су учествовали заинтересовани и активни грађани, предузећа, институције и установе. Резултати различитих видова партиципативног деловања и рада са стејкхолдерима постали су саставни део стратегије. За услове у Србији, најзначајније примењене технике су: упитник, радионице, такмичење идеја, дефинисање визије и „world café“.

Промоција интереса, утицаја и знања

„Јавност рада, укључивање свих актера – заинтересованих страна, као и медијска промоција целог процеса израде стратегије, допринели су да се унапреди квалитет урбанистичког планирања и да се препозна његов значај за локални развој. Тиме што су сви питани, стратегијом предложене приоритетне мере су добиле на тежини. Носилац процеса израде стратегије први пут није била управа, већ јавно урбанистичко предузеће, што је целом поступку дало нови квалитет и омогућило да се, поред промовисања интереса заинтересованих актера, јавно промовише и урбанистичка струка. Наиме, ви можете 100 година да причате да сте стручњак, али тек када изађете пред јавност и када одбраните своје ставове – ви то и доказујете.“
(Драган Јевтовић, Дирекција за урбанизам, Крагујевац)

ЛЕГЕНДА

Стратешко планирање (кораџи)

Информисање

Консултације

Активна партиципација

Фото: АМБЕРО

УЖИЦЕ

Стратегија интегралног урбаног развоја

Процес израде стратегије паралелно је текао и у Ужицу. Теме приступачности (јавним услугама), заштите животне средине и партиципације грађана, имају значај за реализацију циљева и мера у свим областима развоја града, па се третирају као међусекторске теме. Обезбеђивање континуиране размене информација, транспарентних видова комуникације и активирања локалних партнера представља кључ успешне реализације циљева и мера стратегије.

Сценарији примене партиципативних техника идентични су оним у Крагујевцу. Додатно, овде издвајамо као посебно значајно заједничко дефинисање визије и формулацију слогана „Ужице – ШмекЕрски град“.

Заједничко планирање урбаног развоја

„Данас смо имали сјајно окупљање везано за анализу развојних капацитета и стремљења града Ужица до 2030. године. Ово је била изванредна прилика да и грађане Ужица, који су за то заинтересовани, који показују жељу и потребу да учествују у планирању града, упознамо са модалитетима, како је на савремен, европски начин могуће радити такве пројекте. Искрено да вам кажем, ово је за нас потпуно иновативно, потпуно другачије. До сада је урбанизам помало био окренут себи и струци. Ово је први пут да и ми у струци учимо како да друге укључимо, на један потпуно активан начин – сугестијама и предлозима да заједнички планирамо развој града.“

(Светлана Јевђовић-Матић, помоћник градоначелника, Ужице)

ЛЕГЕНДА

Стратешко планирање (кораџи)

Информисање

Консултације

Активна партиципација

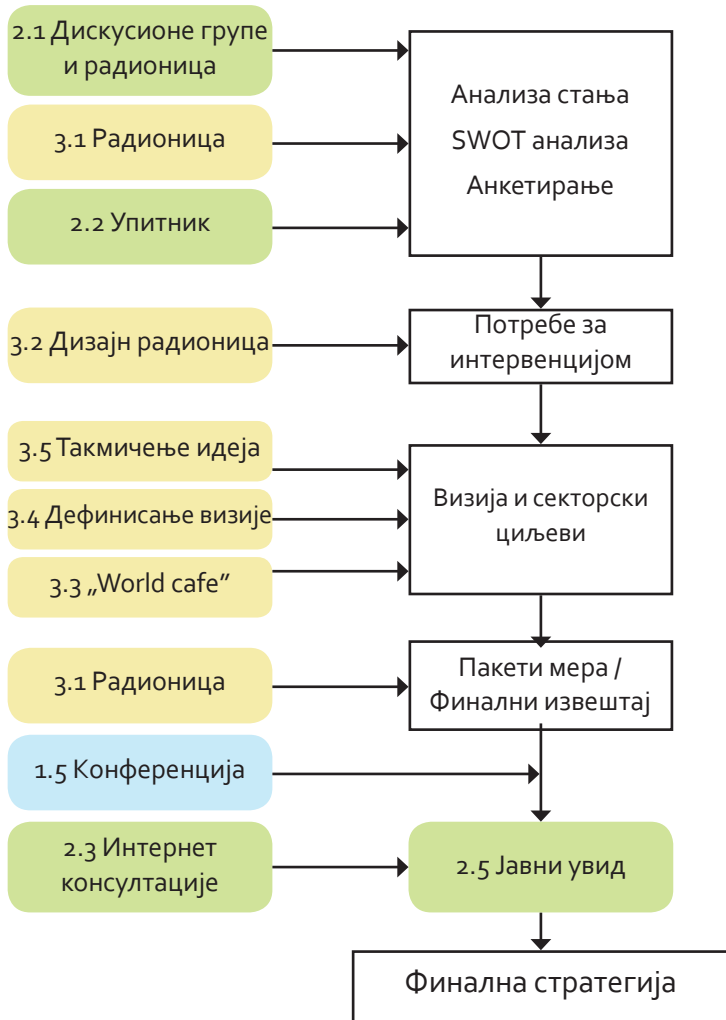

Фото: АМБЕРО

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

Austrian Society for Environment and Technology (ÖGUT) and Federal Ministry for Agriculture and Forestry, the Environment and Water Supply (Lebensministerium) (2007), *The Public Participation Manual Shaping the future together*, Vienna.

Чолић Р. (2006), *Партиципативно планирање*, Београд, Задужбина „Андрејевић“.

Department for International Development (2002), *Tools for Development: A handbook for those engaged in development activity*, Department for International Development, London. Доступно на: www.dfid.gov.uk/pubs/files/toolsfordevelopment.pdf.

Deutsche Gesellschaft for Technische Zusammenarbeit GTZ GmbH (1997), *ZOPP, Objectives-oriented project Planning, A planning guide for new and ongoing projects and programmes*, Unit 04, Strategic Corporate Development, Eschborn, Germany.

Healey P. (2001), *SUSPLAN Conference, Предавање*, New Castle.

Healey P. (1997), *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*, London, MacMillan.

International Association for Public Participation (2004), *Public Participation Toolbox*, International Association for Public Participation. Доступно на: <http://iap2.org/practitionertools/toolbox.pdf>.

Involve (2005), *People and Participation*, London. Доступно на: www.involving.org.

OECD (2001), *Citizens as Partners: Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making*, OECD Publishing, Paris.

Правилник о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Сл. гласник РС“, бр. 31/10, 69/10, 16/11).

Правилник о начину и поступку за расписивање и спровођење урбанистичко-архитектонског конкурса („Службени гласник РС“, бр. 58/2012).

United Nations Centre for Human Settlements (2001), *Tools to Support Participatory Urban Decision-Making*, United Nations Centre for Human Settlements, Nairobi. Доступно на: www.unhabitat.org/cdrom/governance/html/cover.htm.

Закон о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/09, 81/09, 64/10-УС, 24/11 и 121/12).

ЛИТЕРАТУРА ЗА ТЕХНИКЕ ПАРТИЦИПАЦИЈЕ

Department of Communities Queensland (2004), *Engaging Queenslanders: A guide to community engagement methods and techniques*, Queensland Government, Brisbane. Доступно на: <http://www.qld.gov.au/web/community-engagement/guides-factsheets/documents/engaging-queenslanders-methods-and-techniques.pdf>.

Department of Public Works Queensland (2010), *Online community engagement guideline*, Queensland Government. Доступно на: <http://www.qld.gov.au/web/community-engagement/policy-guidelines/guidelines/documents/online-community-engagement-guideline.pdf>

Sarkissian W., Cook A. and Walsh K. (1997), *Community Participation in Practice: A Practical Guide*, Institute for Sustainability and Technology Policy, Murdoch University.

Sarkissian W. and Hurford D. (2010), *Creative Community Planning. Transformative Engagement Methods and Working at the Edge*, Earthscan, London and Washington, DC. Доступно на: http://files.uniteddiversity.com/REconomy_Resource_Pack/Community_Assets_and_Development/Creative_Community_Planning-Transformative_Engagement_Method.pdf

Sheedy A. (2008), *Handbook on Citizen Engagement: Beyond Consultation*, Canadian Policy Research Networks Inc, Ottawa. Доступно на: http://www.cprn.org/documents/49583_EN.pdf.

The City of Montréal (2002), *The Challenge of Participation: Montréal's Public Consultation and Participation Policy*. Доступно на: http://ville.montreal.qc.ca/pls/portal/docs/page/prt_vdm_fr/media/documents/consultation_participation_en.pdf.

Wates N. (2000), *The Community Planning Handbook: How People can Shape their Cities, Towns and Villages*, Earthscan, London. Доступно на: www.communityplanning.net

Walsh K., Sarkissian W. and Hirst A. (2001), *Improving Community Participation in the City of Port Phillip, A Toolbook of Participatory Techniques*, Consultants' Report to the City of Port Phillip by Kevin Walsh, Strategic Urban Design and Sarkissian Associates Planners.

КОРИСНИ ЛИНКОВИ

ncdd.org

www.ceaa-acee.gc.ca

www.goodpracticeparticipate.govt.nz

www.peopleandparticipation.net

www.policyconsensus.org

www.publicengagement.ac.uk

www.wegweiserbuergergesellschaft.de

www.resolve.org

РЕЧНИК ПОЈМОВА

АКТЕРИ / УЧЕСНИЦИ

Појединци или представници институција, који активно учествују у партиципативном процесу.

ФАЦИЛИТАТОРИ

Лица која су по својој професионалној обуци, практичном искуству и својој непристрасности (имају исте обавезе према свим учесницима) квалификована да организују и усмеравају партиципативни процес. Они помажу учесницима да разраде могућа решења, али им препуштају све одлуке.

ПАРТИЦИПАТИВНИ ПРОЦЕС

Редослед корака у којима сарађују доносиоци одлука и они који су заинтересовани или на њих има утицај интервенција предвиђена планом или пројектом; ова сарадња може да варира од размене информација, па све до активног учешћа у обликовању живота локалне заједнице.

ПЛАНИРАЊЕ

У овој публикацији користи се за процес израде свих врста урбанистичких и просторних планова, урбанистичких пројеката, већих пројеката инвестиционе изградње или припрему опшних развојних или секторских стратешких и акционих планова.

СТЕЈКХОЛДЕР

Стејкхолдер („stakeholder“ - engl.) је појединац, група или институција:

- а) на коју има директан утицај интервенција предвиђена планом;
- б) која има директан интерес и специфичне захтеве у простору;
- в) која има утицај (позитиван или негативан) на реализацију плана и урбани развој;
- д) којој су доступни ресурси неопходни за имплементацију плана (финансијски, технички, интелектуални), или их контролише.

За разлику од стејкхолдера, учесници у процесу планирања обухватају све који су активни у процесу, и оне чије учешће не подразумева профилисан интерес, утицај или доступност ресурса.

ПРОЈЕКАТ „УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА ЗЕМЉИШТЕМ НА НИВОУ ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА У СРБИЈИ“

Главни циљ пројекта је да подржи градове и општине у ефикасном, социјално уједначеном и еколошки одрживом управљању земљиштем и подстакне економски развој. Модерни систем управљања земљиштем доприноси и еколошки одрживом и социјално избалансираном развоју. Управо су због тога и важне компоненте пројекта и савремени принципи одрживог урбаног развоја, интегрални и партиципативни приступ планирању.

Пројекат се реализује у периоду од 2010. до 2015. године, а финансира га немачко савезно Министарство за економску сарадњу и развој (BMZ), док је спровођење додељено конзорцијуму немачких фирми Ambero Consulting из Кронберга и Icon Institut из Келна, по налогу немачког друштва за међународну сарадњу (GIZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH). Носилац Пројекта је Министарство грађевинарства и урбанизма Републике Србије. Реализује се у Чачку, Деспотовцу, Кладову, Краљеву, Крагујевцу, Мајданпеку, Нишу, Новом Саду, Смедереву, Суботици, Ужицу, Ваљеву и Зрењанину. У сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина, Универзитетом и професионалним организацијама и другим важним партнерима из Србије и актуелним GIZ пројектима искористиће се додатни потенцијали за синергијско деловање.

ПРОГРАМ ЗА УРБАНИ РАЗВОЈ

Програм за урбани развој (ПУР) је непрофитна, професионална организација која делује у области урбаног управљања. Рад ПУР-а је усмерен у правцу заговарања системских промена у области планирања и становања, промоције улоге јавности у процесима доношења одлука, едукације грађана и подршке јавној администрацији у изградњи одговарајућег институционалног и законског оквира.

